

BADANIE REALIZOWANE W RAMACH PROJEKTU II
**BADANIA DOTYCZĄCE ROZWOJU METODOLOGII
SZACOWANIA WSKAŹNIKÓW EDUKACYJNEJ WARTOŚCI DODANEJ**

Badania uwarunkowań osiągnięć szkolnych uczniów szkół podstawowych

**SPRAWOZDANIE ZE STANU REALIZACJI I ETAPU
PODŁUŻNYCH BADAŃ PANELOWYCH W SZKOŁACH
PODSTAWOWYCH W OKRESIE OD 1.10.2009 DO 10.06.2010**

Opracowanie:

Zofia Lisiecka

Wstęp	7
Projekt podłużnych badań panelowych w szkołach podstawowych w latach 2009-2015	8
Przygotowanie pierwszego etapu badań przez zespół EWD	12
Dobór próby badawczej	12
Sposób tworzenia kodów identyfikacyjnych	16
Opis badań zaplanowanych do realizacji w 1. Etapie	18
Ochrona danych osobowych.....	21
Opis przedmiotu zamówienia publicznego na realizację w terenie pierwszego etapu podłużnych badań panelowych w szkołach podstawowych	22
Badanie pilotażowe	23
Cel badania pilotażowego	23
Czas przeznaczony na realizację badania pilotażowego.....	23
Próba badawcza	23
Narzędzia badawcze	24
Dokumenty i instrukcje badawcze	24
Procedura badawcza.....	25
Kodowanie, wprowadzanie danych	26
Przekazanie dokumentacji	26
Pierwsza faza badania zasadniczego	26
Cel badania zasadniczego	26
Czas przeznaczony na realizację badania	26
Próba badawcza	27
Narzędzia badawcze	27
Dokumenty i instrukcje badawcze	28
Procedura badawcza.....	29
Kodowanie, wprowadzanie danych	32
Przekazanie dokumentacji przez wykonawcę	32
Informacje dodatkowe.....	33
Realizacja pierwszego etapu podłużnych badań panelowych w szkołach podstawowych	34
Badanie pilotażowe	34
Cel badania pilotażowego	34
Czas przeznaczony na realizację badania pilotażowego.....	34
Próba badawcza	34
Realizacja badania.....	35

Kodowanie, wprowadzanie danych	36
Przekazanie dokumentacji przez wykonawcę	36
Badanie zasadnicze	37
Cel badania zasadniczego	37
Próba badawcza	37
Narzędzia badawcze	43
Realizacja badania terenowego	44
Kodowanie, wprowadzanie danych	52
Przekazanie dokumentacji przez wykonawcę	53
Odbiór badania przez zamawiającego	53
Kontrola jakości dokumentacji badawczej	53
Kontrola jakości baz danych.....	55
Przyjęcie wyników badania przez zamawiającego.....	57
Bazy danych uzyskanych w wyniku realizacji I etapu badań panelowych	59

CZĘŚĆ I

SPRAWOZDANIE

WSTĘP

Centralna Komisja Egzaminacyjna od 2005 roku prowadzi badania zmierzające do opracowania trafnych i rzetelnych wskaźników efektywności nauczania. Prace zespołu działającego w ramach współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego projektu *Badania dotyczące rozwoju metodologii szacowania wskaźników edukacyjnej wartości dodanej (EWD)* koncentrują się na rozwoju metody pozwalającej określać wkład szkoły w osiągnięcia edukacyjne uczniów. Od roku 2006, za pomocą narzędzi opracowanych przez Zespół EWD, wskaźniki swojej szkoły mogą obliczać dyrektorzy i nauczyciele gimnazjów. Od 2009 roku ogłaszane są też tzw. trzyletnie wskaźniki EWD dla wszystkich szkół gimnazjalnych w kraju. Obecnie trwają prace nad opracowaniem wskaźników EWD dla szkół kończących się maturą i zasadniczych szkół zawodowych oraz nad wykorzystaniem EWD w ocenie efektywności kształcenia w szkołach podstawowych.

W ramach licznych prac Zespołu Badawczego EWD zaplanowano m. in. realizację badań panelowych w szkołach podstawowych, mających dostarczyć danych potrzebnych do oceny trafności metody EWD, lepszego modelowania EWD oraz monitorowania funkcjonowania egzaminów zewnętrznych. Pełny cykl badawczy obejmie lata 2009-2015. Przez ten okres śledzone będą m.in. losy szkolne uczniów, którzy jesienią 2009 r. rozpoczęli naukę w I klasie szkoły podstawowej.

Niniejsze sprawozdanie jest raportem technicznym z realizacji **pierwszego etapu panelowych badań uwarunkowań osiągnięć szkolnych uczniów szkół podstawowych**. Raport ten zawiera sprawozdanie z czynności prawno-organizacyjnych i badawczych, które zgodnie z harmonogramem badania zostały zrealizowane w okresie od 1.10.2009 do 10.06.2010 r. Wyniki badania zostaną przedstawione w oddzielnych opracowaniach.

Jako że realizowane badanie jest badaniem podłużnym, a jego realizacja zakończy się w 2015 roku, dane zawarte w niniejszym dokumencie należy traktować jako **dane cząstkowe**.

Dokument składa się z dwóch części: w pierwszej znajduje się sprawozdanie z realizacji badań, w drugiej – aneksy.

PROJEKT PODŁUŻNYCH BADAŃ PANELOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH W LATACH 2009-2015

Metodologia szacowania wskaźnika EWD dla polskich gimnazjów, szkół kończących się maturą oraz szkół zawodowych zasadza się na porównaniu pomiarów osiągnięć na egzaminach kończących dwa kolejne etapy edukacyjne (odpowiednio: sprawdzian na zakończenie VI klasy szkoły podstawowej – egzamin gimnazjalny; egzamin gimnazjalny – matura; egzamin gimnazjalny – egzamin zawodowy). Ponieważ jednak w polskim systemie egzaminacyjnym nie przewidziano egzaminu na zakończenie I etapu edukacyjnego, tj. edukacji wczesnoszkolnej w klasach I-III, niezbędnym warunkiem opracowania wskaźników EWD dla **szkoły podstawowej** jest realizacja **badań panelowych**, którym będą poddawani – w pewnych odstępach czasu – ci sami uczniowie, stanowiący próbkę badawczą reprezentatywną dla całej populacji. Konieczne jest badanie ich osiągnięć oraz czynników, które na owe osiągnięcia oddziałują, od chwili podjęcia przez ucznia nauki w szkole aż do momentu jej ukończenia (tzw. **badania podłużne**). Celem kolejnych badań i pomiarów (m. in. badań osiągnięć, badań ankietowych, badań uzdolnień, obserwacji) jest uchwycenie dynamiki zmian związanych z rozwojem ucznia szkoły podstawowej i nabywaniem przez niego kolejnych wiadomości, umiejętności i kompetencji.

W celu uzyskania danych dotyczących uwarunkowań wyników uzyskiwanych przez uczniów na egzaminach zewnętrznych, w styczniu 2010 roku rozpoczęto badania terenowe w wybranych losowo **180 szkołach podstawowych z całego kraju** na populacji **ponad 6 tysięcy uczniów**. Będą one prowadzone systematycznie w latach 2009-2015, obejmując pełny sześcioletni cykl kształcenia. Przedsięwzięcie to zyskało aprobatę Ministra Edukacji Katarzyny Hall.

Rezultaty badań w szkole podstawowej pozwolą lepiej poznać indywidualne, społeczno-ekonomiczne i szkolne czynniki odpowiedzialne za wyniki egzaminacyjne uczniów. Wiedza ta umożliwi trafniejszą interpretację wyników sprawdzianu zarówno przez same szkoły, jak i przez nadzór pedagogiczny. Pozwoli również rozwijać metody wykorzystania

wyników egzaminacyjnych do oceny pracy szkół i lepiej planować działania wspierające szkołę w doskonaleniu jakości nauczania.

Dla dalszego rozwoju EWD istotne jest zebranie informacji nie tylko o wynikach egzaminacyjnych uczniów, ale też o szkole i nauczycielach w niej uczących. Bardzo ważnym elementem są także informacje o uczniach, ich rodzinie i otoczeniu, a także o sytuacji społecznej, w jakiej się znajdują. Z tego powodu, oprócz ankiet kierowanych do dyrektora szkoły i nauczycieli, Zespół Badawczy EWD przygotował pytania do rodziców uczniów. Celem tych badań jest uzyskanie informacji o szkole, do której uczęszcza dziecko, a także o sytuacji społeczno-ekonomicznej ucznia, co pozwoli określić wpływ czynników związanych z najbliższym otoczeniem dziecka na jego osiągnięcia edukacyjne. Oprócz badań ankietowych, przewidziano dwukrotne badanie uzdolnień uczniów (w I i VI klasie), opis ich umiejętności „na wejściu” do szkoły, ocenę dojrzałości emocjonalnej związanej z sytuacją egzaminacyjną, a także cykl badań osiągnięć szkolnych. Dopełnieniem badań jest połączenie informacji zebranych w ankietach, teście osiągnięć szkolnych i teście uzdolnień z wynikami zdobytymi przez uczniów na sprawdzianie zewnętrznym, który przeprowadza się na zakończenie VI klasy. Na tej podstawie będzie możliwe obliczenie wskaźnika EWD i ocenienie jego poprawności przy użyciu dostępnych danych.

W ramach **sześcioletniego badania uczniów szkół podstawowych** przewidziano przeprowadzenie następujących działań badawczych:

1. etap badania – pierwszy rok nauki uczniów w szkole podstawowej

Zebranie informacji o uwarunkowaniach rodzinnych, indywidualnych i szkolnych za pomocą ankiet dla rodziców, nauczycieli i dyrektorów szkół oraz dzięki Testowi Matryc Ravena i dokonaniu przez wychowawcę opisu ucznia klasy I.

2. etap badania – drugi rok nauki uczniów w szkole podstawowej

Sprawdzenie zostaną umiejętności uczniów w zakresie czytania, pisania i matematyki.

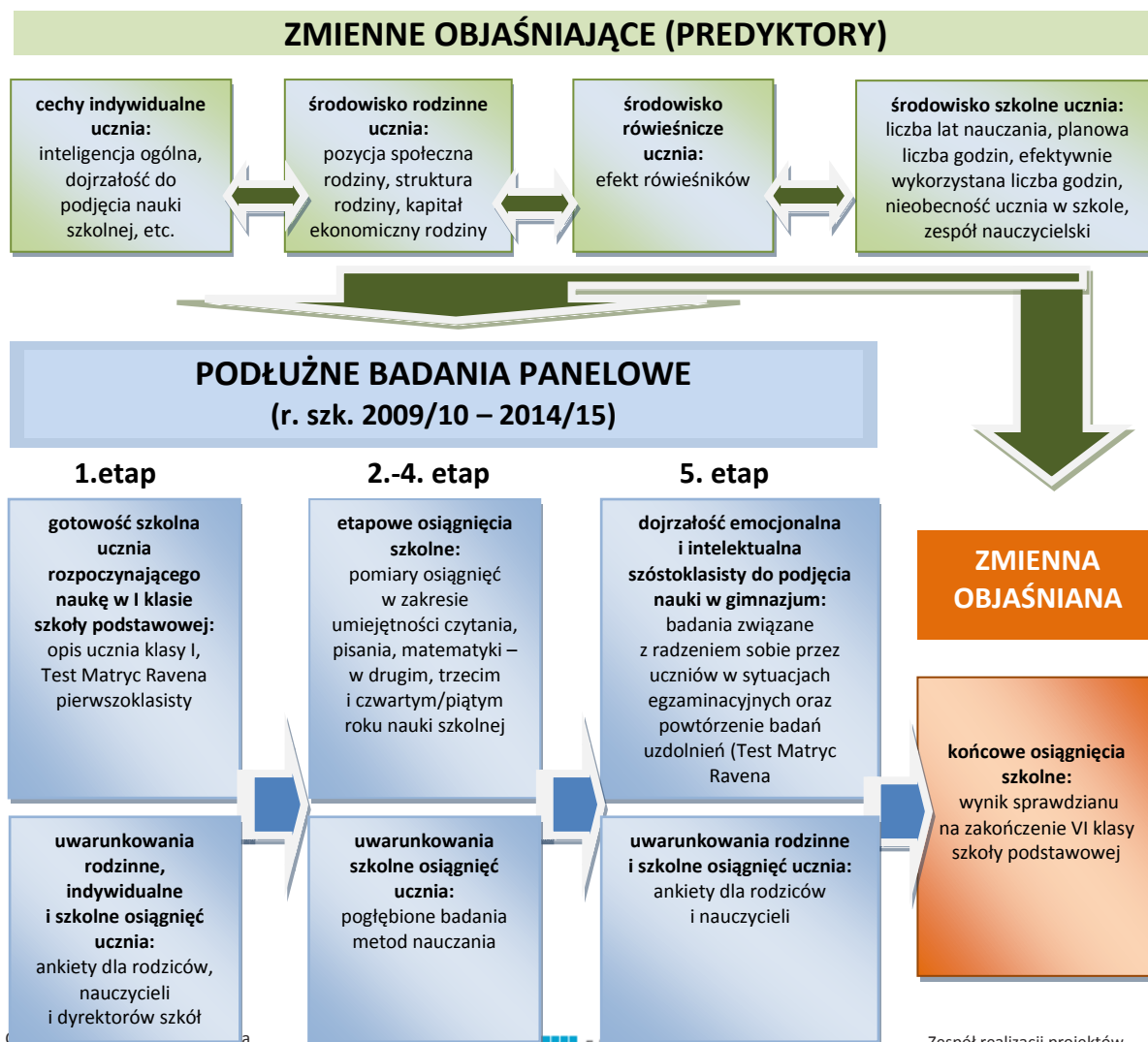
3. etap badania – trzeci rok nauki uczniów w szkole podstawowej

Przeprowadzenie w wybranych szkołach pogłębiających badań metod nauczania oraz ponowne przeprowadzenie badań umiejętności uczniów w zakresie czytania, pisania i matematyki.

- 4. etap badania** – koniec czwartego lub piąty rok nauki uczniów w szkole podstawowej
Sprawdzenie po raz trzeci osiągnięć szkolnych uczniów (test badający umiejętności uczniów w zakresie czytania, pisania i matematyki).
- 5. etap badania** – szósty rok nauki uczniów w szkole podstawowej
Zbadanie uwarunkowań emocjonalnych wpływających na radzenie sobie przez uczniów w sytuacjach egzaminacyjnych oraz powtórzenie badań uzdolnień (Test Matryc Ravena). Powtórzone zostaną również badania rodziców i nauczycieli pozwalające uzyskać informacje o uwarunkowaniach rodzinnych i szkolnych. Zbieranie informacji badawczych uwieńczy dołączenie do bazy danych wyników uczniów na sprawdzianie w szóstej klasie szkoły podstawowej.

Ramy teoretyczne planowanego badania przedstawia schemat 1.

Schemat 1. Teoretyczne ramy badania

Przyjęty schemat pozwoli pogrupować i opisać podstawowe procesy odpowiedzialne za indywidualne i grupowe trajektorie przyrostu wiadomości i umiejętności uczniów.

Dla realizacji tego celu kluczowe są następujące kwestie:

1. Odpowiedni dobór próby badawczej, pozwalający na wnioskowanie statystyczne zarówno na poziomie jednostek (uczeń), jak i na poziomie grupowym (szkoła, klasa szkolna).
2. Właściwy wybór obszarów pomiaru wiadomości i umiejętności uczniów.
3. Wykorzystanie do zbadania wiadomości i umiejętności uczniów narzędzi zapewniających trafność i rzetelność pomiaru.
4. Właściwy teoretycznie wybór kluczowych czynników składających się na uwarunkowania indywidualne, rodzinne i szkolne.
5. Wykorzystanie do zbadania tych czynników narzędzi zapewniających trafność i rzetelność pomiaru.
6. Zastosowanie do analizy zebranych danych modeli statystycznych pozwalających wiarygodnie szacować przyrost wiadomości i umiejętności uczniów.
7. Zastosowanie do analizy zebranych danych wielopoziomowych, wielozmiennowych modeli statystycznych pozwalających właściwie szacować zależności pomiędzy zbadanymi czynnikami a przyrostem wiadomości i umiejętności uczniów, zarówno na poziomie indywidualnym (uczeń), jak i na poziomie grupowym (szkoła, klasa); niezwykle ważne jest właściwe odseparowanie działania czynników szkolnych odpowiadających za efektywność nauczania (wkład szkoły w końcowe wyniki nauczania) od wpływu czynników pozaszkolnych.

Harmonogram prac badawczych zaplanowanych na lata 2009-2015 znajduje się w Aneksie I (Załącznik 1.), zaś szczegółowy harmonogram pierwszego etapu badań stanowi Załącznik 2. (Aneks I).

PRZYGOTOWANIE PIERWSZEGO ETAPU BADAŃ PRZEZ ZESPÓŁ EWD

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ¹

W planowanym badaniu **populacja** zdefiniowana to wszyscy uczniowie uczący się w klasie I szkoły podstawowej dla młodzieży. Do tak zdefiniowanej populacji zaliczają się zatem uczniowie powtarzający klasę oraz ci, którzy zaczęli edukację wcześniej (w r. szk. 2009/2010 naukę w szkole podstawowej mogli rozpocząć zarówno sześcio-, jak i siedmiolatkowie). Tak zdefiniowana populacja pomniejszona została o szkoły charakteryzujące się odmiennym programem nauczania lub strukturą nauczania, np. szkoły specjalne, szkoły baletowe, dla niewidomych, szkoły przyszpitalne. Z badań – ze względu na niewielką liczebność oddziałów szkolnych – postanowiono także wykluczyć szkoły prowadzone przez jednostki inne niż samorządowe (np. szkoły społeczne, prywatne). Wykluczenia dokonane zostały na podstawie listy szkół, poprzez jej ograniczanie. Dla tak zdefiniowanej populacji operatem losowania była uzyskana z SIO (Systemu Informacji Oświatowej MEN) lista szkół zawierająca liczebność uczniów.

Aby zapewnić minimalny błąd pomiaru dla narzuconych ograniczeń kosztowych, postanowiono ograniczyć populację docelową do uczniów szkół publicznych uczących się w szkołach większych niż jednostki dziesięcioosobowe. Tę populację nazywamy **rzeczywistą populacją losowania**, której odpowiada dostosowany do niej operat wtórny. Decyzja ta została podjęta między innymi po uwzględnieniu wyników symulacji niezbędnych do oszacowania błędów próbkowania. Przyjęte ograniczenie populacji wyłączyło z operatu około 2% uczniów.

¹ Źródło: Artur Pokropek, *Losowanie uczniów szkół podstawowych 2009. Raport realizacyjny*, Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2010, maszynopis. – zob. Aneks III, Załącznik 4.

Schemat losowania został podyktowany z jednej strony oczekiwaniami zlecniodawcy (180 szkół i minimalny błąd pomiaru), a z drugiej strony wynikami symulacji, jakie zostały przeprowadzone w celu przewidzenia błędu pomiaru. Losowanie miało charakter:

1. losowania warstwowego,
2. proporcjonalnego do liczebności szkoły na poziomie klasy I,
3. wielopoziomowego.

Ad 1. Próba została podzielona na **6 warstw** (strat), według kategorii wielkości miejscowości oraz informacji na temat tego, czy szkoła jest jednodziałowa, czy wieloodziałowa (wszystkie wyniki odwołują się do liczebności klas I). Dokonano alokacji zbliżonej do procentowego udziału uczniów w danej warstwie. Przedstawia ją tabela 1.

Tabela 1. Warstwowanie próby.

	wieś	miasto do 20 tys. mieszk.	miasto 20-100 tys. mieszk.	miasto powyżej 100 tys. mieszk.
Szkoła z więcej niż jednym oddziałem na poziomie kl. I	26	29	35	43
Szkoła z jednym oddziałem na poziomie kl. I	41	0	6	0
%	37,2%		62,8%	
Szacowana liczba uczniów: 6413				

Warstwowanie próby szczegółowo przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Charakterystyka warstw w próbie.

Warstwa (strata)	Lokalizacja szkoły	Wielkość szkoły
1.	wieś	Powyżej jednego oddziału kl. I
2.	miasto do 20 tys. mieszkańców	
3.	miasto od 20 do 100 tys. mieszkańców	
4.	miasto powyżej 100 tys. mieszkańców	
5.	wieś	Jedna klasa I w szkole
6.	miasto od 20 do 100 tys. mieszkańców	

Założono następującą procedurę doboru szkół do próby zasadniczej:

Jeżeli jakaś szkoła odmówi udziału w badaniu, zamawiający wskaże szkołę rezerwową. Będzie odbywało się to w następujący sposób: zamawiający sprawdzi, do jakiej warstwy była przypisana szkoła. W zamian za nią wybierze pierwszą w kolejności szkołę z danej warstwy szkół z próby rezerwowej. Jeżeli i ta szkoła odmówi, wybrana zostanie kolejna szkoła z listy. Dodatkowo próbę rezerwową podzielono na dwie części, uzyskując w ten sposób dwie próby rezerwowe (każdej szkole w próbie rezerwowej przypisano losowo cyfrę 1 lub 2.). Zamawiający może odwoływać się do tej informacji podczas doboru szkół rezerwowych.

Reasumując, jeżeli w badaniu odmówiły np. 3 szkoły z warstwy 2., to szkoły rezerwowe dobierane być powinny wyłącznie spośród pierwszych trzech szkół z próby rezerwowej (a nie np. szkoła numer 15, itd.)

Ad 2. Szkoły losowane były proporcjonalnie do liczby uczniów uczących się w klasach pierwszych. Użyto tutaj klasycznej metody kumulatywnej.

Ad 3. W każdej szkole wylosowanej do udziału w badaniu, za pomocą algorytmu przekazanego przez Zespół Badawczy EWD, wylosowane zostaną przez wykonawcę **dwie klasy** (nie dotyczy szkół jednodziałowych, gdy w badaniu bierze udział ten jeden oddział).

Zastosowano następującą procedurę losowania klas:

Do badania przystępują po dwie klasy z każdej szkoły (lub jedna, gdy w szkole jest tylko jeden oddział). Jeżeli w szkole na danym poziomie są dwie klasy, to obie zostają wybrane do badania. Jeżeli klas jest więcej niż dwie, dokonuje się losowania na podstawie liczb losowych przypisanych każdej szkole, gdzie cyfra 1 oznacza klasę „a”, cyfra 2 klasę „b”, 3 klasę „c”, i tak dalej. Uwaga: liczba losowa może być większa niż liczba oddziałów szkolnych.

Do wylosowania oddziału szkolnego stosowano następującą procedurę:

Założmy, iż wylosowana szkoła ma 4 oddziały na poziomie klasy pierwszej: A, B, C, D. Liczby losowe przypisane do danej szkoły to 3 i 7.

Krok 1.

Tworzymy listę klas.

Klasa	Lp.
Klasa A	1
Klasa B	2
Klasa C	3
Klasa D	4

Krok 2.

Losujemy klasę nr 1. Odliczamy do trzech (to nasza liczba losowa) – 1: klasa A, 2: klasa B, 3: klasa C. Trzecia na liście okazała się klasa C. Zatem bierze ona udział w badaniu.

Klasa	Lp.	Klasa nr 1		
Klasa A	1	1		
Klasa B	2	2		
Klasa C	3	(3)x		
Klasa D	4			

Krok 3.

Losujemy drugą klasę. Najpierw wykreślamy wcześniej wylosowaną klasę (w naszym przypadku klasę C). Uwaga: teraz klasa D jest trzecia na liście (po wykreśleniu klasy C). Odliczamy kolejno, począwszy od klasy A – 1: klasa A, 2: klasa B, 3: klasa D, jako że liczba losowa to 7, wracamy do klasy A i odliczamy dalej – 4: klasa A, 5: klasa B, 6: klasa D i znowu wracamy do klasy A – 7: klasa A. Jako że 7 była naszą liczbą losową, drugą klasą w badaniu będzie klasa A.

Klasa	Lp.	Klasa nr 1	Klasa nr 2	Klasa nr 2	Klasa nr 2
Klasa A	1		1	4	(7)x
Klasa B	2		2	5	
Klasa C	3	*	*	*	
Klasa D	3		3	6	

Jeżeli w szkole znajdowała się klasa specjalna, nie była brana pod uwagę przy tworzeniu listy.

Instrukcję losowania klas zawiera Załącznik 20.

Po przeprowadzeniu losowania obliczony zostanie system **wag**, mający zasadniczo dwa cele. Po pierwsze – zapewnienie reprezentatywności wyników, które będą zaburzone przez alokację szkół w warstwach, schemat losowania oraz braki danych. W badaniu obliczone zostaną zatem wagi probabilistyczne z korektą, uwzględniające przyjęty schemat losowania i braki danych. Po drugie, system wag ma zapewnić precyzyjne szacowanie estymatorów – w tym celu oszacowane zostaną wagi replikacyjne. Dzięki nim możliwe będzie precyzyjne wnioskowanie statystyczne zarówno na poziomie jednostek (uczniów), jak i na poziomie grupowym (szkoła, klasa szkolna). Zmienne potrzebne do obliczania wag zawiera przywołany już raport A. Pokropka *Losowanie uczniów szkół podstawowych 2009* (zob. Aneks III, Załącznik 4.).

SPOSÓB TWORZENIA KODÓW IDENTYFIKACYJNYCH

Do oznaczenia szkół wylosowanych w każdej z prób (zasadniczej i rezerwowej) zostały wykorzystane **kody** przypisane do tej **szkoły w Systemie Informacji Oświatowej (SIO)**. Ankieta dyrektora danej szkoły powinna być oznaczona tym właśnie kodem. Pozostałe kody, używane do oznaczenia klas, nauczycieli, uczniów i rodziców powinny być utworzone w sposób przygotowany przez Zespół Badawczy CKE wg następującej procedury:

KOD KLASY – należy posłużyć się kodem, który ma dana klasa w szkole (np. A, B, itd.). W przypadku wylosowania do badania klasy, której oznaczenie jest dłuższe niż jedna litera (np. ART, SP, itp.), ankieter powinien nadać jej kolejną literę alfabetu, którą nie były oznaczone pozostałe klasy.

KOD NAUCZYCIELA – kod nauczyciela stanowi połączenie liczby kontrolnej (od 01 do 60) oraz dwóch symboli, których wartości różnią się w zależności od tego, czy uczy on w klasach wylosowanych do badania. W przypadku, gdy nauczyciel objęty badaniem uczy w obu badanych klasach, pozostałe dwa znaki jego kodu powinny stanowić oznaczenia tych klas (w kolejności rosnącej). Jeśli uczy w pierwszej

z badanych klas, trzecim znakiem jego kodu jest symbol tej klasy, drugim zero. Analogicznie, gdy uczy tylko w drugiej z badanych klas, trzecim znakiem jego kodu jest 0, natomiast czwartym oznaczenie tej klasy. Jeśli nie uczy w żadnej z badanych klas, jako trzeci i czwarty znak w kodzie identyfikacyjnym wystąpi 0.

KOD UCZNIA – kod ucznia stanowi połączenie symbolu klasy, do której uczęszcza uczeń biorący udział w badaniu, oraz liczby kontrolnej. Liczba kontrolna powinna składać się z czterech cyfr, w której ostatnia cyfra jest większa o trzy od poprzedniej.

KOD RODZICA – kod rodzica powinien być tożsamy z kodem ucznia.

Instrukcje sporządzania list uczniów i nauczycieli zawarte są w załącznikach 28 i 29.

Każda ankieta, wypełniana przez uczestników badania, powinna zostać oznaczona kodem identyfikacyjnym szkoły, w której odbywało się badanie i indywidualnym kodem uczestnika badania. Dzięki połączeniu tych dwóch kodów otrzymamy unikalny kod identyfikujący uczestników badania, pozwalający na łączenie danych zebranych podczas badania w jeden zbiór.

Najważniejszym kodem jest oczywiście kod szkoły. Sam w sobie jest unikalny, pozwala na identyfikowanie rekordów w bazie jako zebranych podczas badania w jednej szkole. Ankiety uczniów i ich rodziców, oznaczone w taki sam sposób, nie nastroją problemów przy łączeniu. W kodzie nauczyciela jest zawarta informacja, czy uczył on badane klasy, natomiast w kodzie ucznia oznaczono, do której klasy on uczęszczał – to pozwala na przyłączenie wyników ankiet odpowiednich nauczycieli do odpowiednich szkół. Wynik ankiety dyrektorskiej jest oznaczony natomiast kodem szkoły, co umożliwi przyłączenie jej do wszystkich pozostałych baz danych.

OPIS BADAŃ ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W 1. ETAPIE

BADANIE CECH INDYWIDUALNYCH UCZNIĄ

W badaniu podłużnym postanowiono skupić uwagę na kilku spośród cech ucznia, które w świetle wiedzy psychologicznej znacząco wpływają na wyniki szkolnego uczenia się. M. in. jest nią **inteligencja ogólna**, która zostanie zbadana na progu edukacji szkolnej dziecka. Testem, który mierzy inteligencję płynną, ma polską wersję dla dzieci w wieku od 6 lat do 12 lat oraz jest możliwy do przeprowadzenia indywidualnego, jest znajdujący się w ofercie Pracowni Testów Polskiego Towarzystwa Psychologicznego Test Matryc Ravena w wersji standard, forma klasyczna. Test jest przeznaczony do badania inteligencji dzieci (od 6 roku życia), młodzieży oraz dorosłych. Badanie może być prowadzone w trybie indywidualnym lub grupowym. Czas jednej sesji to przeciętnie 35 minut. Istnieje wersja komputerowa. Test ma udokumentowaną w polskich warunkach trafność i wysoką rzetelność (Jaworowska, Szustrowa, 2000).

Badanie inteligencji płynnej ucznia z zastosowaniem Testu Matryc Ravena zostanie powtórzone w VI klasie.

BADANIE GOTOWOŚCI SZKOLNEJ UCZNIĄ

W badaniu przewidziano diagnozę dotyczącą pierwszych tygodni nauki szkolnej dziecka. W tym celu zastosowano zmodyfikowany przez Zespół Badawczy EWD *Kwestionariusz opisu ucznia* autorstwa prof. Romana Dolaty (p. Aneks III, Załącznik 7). Zawiera on 40 stwierdzeń dotyczących wiedzy, umiejętności i kompetencji ucznia, do których wychowawca klasy powinien się odnieść poprzez skalowany wybór odpowiedzi: od *Zdecydowanie tak* do *Zdecydowanie nie*.

BADANIE ŚRODOWISKA RODZINNEGO UCZNIĄ

W badaniu zaplanowano pomiar następujących cech środowiska rodzinnego:

- pozycja rodziny ucznia w strukturze społecznej,
- struktura rodziny,

- kapitał kulturowy rodziny,
- kapitał ekonomiczny rodziny.

Dane do analiz będą pozyskiwane za pomocą ankiety wypełnianej przez rodziców (p. Aneks III, Załącznik 8a i 8b). Ankiety przygotował Zespół Badawczy CKE.

W planowanych badaniach **do pomiaru pozycji społecznej rodziców** badanych uczniów użyta zostanie klasyfikacja ISCO², która pozwala, przy zadaniu dodatkowych pytań, na stworzenie na jej podstawie skali ISEI³. Skala ta jest wykorzystywana w badaniach PISA i w innych dużych badaniach międzynarodowych.

Dodatkowym wskaźnikiem pozycji rodziny ucznia w strukturze społecznej jest informacja o poziomie **wykształcenia rodziców**. To ważny predyktor osiągnięć szkolnych uczniów. Wykształcenie rodziców wpływa na wyniki szkolne, ale także na aspiracje edukacyjne i finalny poziom wykształcenia dziecka.

W badaniu **struktury rodziny** uwzględnione zostały następujące cechy: kompletność rodziny, rodzeństwo, liczba osób w gospodarstwie domowym, wielopokoleniowość rodziny.

Przez **kapitał kulturowy rodziny** rozumiemy te wszystkie czynniki, które są związane z udziałem poszczególnych grup społecznych w konsumpcji dóbr kultury. Najczęściej używanym wskaźnikiem kapitału kulturowego jest liczba książek, którą osoba badana posiada w domu. Stosuje się też inne miary kapitału kulturowego, takie jak uczestnictwo w imprezach kulturalnych różnego typu (i ich częstotliwość).

Kapitał ekonomiczny można mierzyć dwojako. Po pierwsze, przez wielkość dochodu, jaki uzyskują osoby badane. Po drugie, można go mierzyć indeksem posiadanych przez gospodarstwo domowe dóbr. W badaniu zaplanowano zastosowanie obu miar.

² The International Standard Classification Of Occupations – Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów.

³ The Socio-economic Index of Occupational Status – socjoekonomiczny wskaźnik statusu zawodowego.

Oprócz pozwalających na zbudowanie charakterystyki rodzinno-środowiskowej ucznia, ankieta dla rodziców dotyczyła uwarunkowań szkolnych osiągnięć dziecka.

BADANIE ŚRODOWISKA SZKOLNEGO

Badania ankietowe nauczycieli, w tym także dyrektora szkoły (p. Aneks III, Załączniki 9a i 9b oraz 10a i 10b) powinny skoncentrować się na zebraniu opinii o egzaminach zewnętrznych oraz o wykorzystaniu wyników tych egzaminów w szkole respondenta. Dotyczyły też szkolnych uwarunkowań osiągnięć edukacyjnych uczniów. Ankiety przygotował Zespół Badawczy CKE.

Szczegółowy opis autorskich kwestionariuszy stosowanych w badaniu podłużnym zawiera materiał opracowany przez Przemysława Majkuta (Aneks III, Załącznik 11).

Oprócz narzędzi badawczych, Zespół Badawczy CKE opracował następujące materiały i instrukcje badawcze, niezbędne do realizacji zleconych badań terenowych:

1. listy zapowiednie do dyrektorów szkół, rodziców i kuratorów oświaty (Aneks III, Załącznik 12., 13. i 14.), które powinny być dystrybuowane wraz z listem polecającym Ministra Edukacji Katarzyny Hall (Aneks III, Załącznik 15.),
2. formularze zgody na udział szkoły i dziecka w badaniu (Aneks III, Załącznik 16. i 17.),
3. informacje o badaniach przekazywane zainteresowanym bezpośrednio (Aneks III, Załącznik 18.) oraz zamieszczone na stronie internetowej www.ewd.edu.pl (Aneks III, Załącznik 19.),
4. szczegółowy opis procedur badawczych dla ankietowanych (Aneks III, Załącznik 20.),
5. instrukcje dla ankietowanych – losowania klas do badania (Aneks III, Załącznik 21.), realizacji poszczególnych badań kwestionariuszowych (Aneks III, Załącznik 22.), realizacji badań psychologicznych (Aneks III, Załącznik 23-25),
6. wzory dokumentacji badawczej: list respondentów (Aneks III, Załącznik 27-29), protokołów realizacji badania (Aneks III, Załącznik 30-31),
7. instrukcje kodowania danych (Aneks III, Załącznik 32.)

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH

Zbiór zawierający dane osobowe uczniów, których rodzic wyraził zgodę na udział dziecka w badaniu, a także listy z nazwiskami uczniów i nauczycieli, zostały w dn. 28 kwietnia 2010 r. zgłoszone do biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO). Jest to, zgodnie z obowiązującą Ustawą o ochronie danych osobowych, wymagane w przypadku badań powtarzalnych. Zgłoszenie zbioru danych do rejestracji GIODO zawiera Załącznik 33.

OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA PUBLICZNEGO NA REALIZACJĘ W TERENIE PIERWSZEGO ETAPU PODŁUŻNYCH BADAŃ PANELOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

Zaplanowane badanie w szkołach podstawowych ma charakter podłużny. Pełny cykl badawczy obejmie lata 2009-2015. W tym okresie śledzone będą losy szkolne uczniów, którzy jesienią 2009 r. rozpoczęli naukę w I klasie.

Ogłoszona w dn. 2 października 2009 r. przez Centralną Komisję Egzaminacyjną specyfikacja istotnych warunków zamówienia (SIWZ) na realizację 1. etapu badań dotyczyła wykonania badania terenowego w okresie 90 dni od daty zamówienia. Na okres ten przypadły dwie, częściowo symultanicznie wykonywane fazy badania. Pierwsza z nich to **badanie pilotażowe** narzędzi ankietowych. Druga to **pierwszy etap badania zasadniczego**.

Rozstrzygnięcie postępowania przetargowego poprzedziły kilkumiesięczne prace Zespołu Badawczego EWD, który przygotował zestaw instrukcji i narzędzi badawczych niezbędnych do realizacji badania, opisanych w rozdziale poprzednim.

W wyniku rozstrzygniętego w dn. 13 listopada 2009 r. postępowania przetargowego przeprowadzenie pierwszego etapu badań w szkołach podstawowych powierzono **Instytutowi Badania Rynku i Opinii Publicznej MillwardBrown SMG/KRC Poland-Media SA**. Umowa nr EFS/II/6/2009 na realizację badania została podpisana przez strony w dn. 29 grudnia 2009 r. Zgodnie z umową, realizacja badania powinna rozpocząć się w dniu jej podpisania i zakończyć 29 marca 2010 r.

Najistotniejsze warunki zamówienia publicznego przedstawiono poniżej. Pełny opis przedmiotu zamówienia zawiera Aneks II, Załącznik 3.

BADANIE PILOTAŻOWE

CEL BADANIA PILOTAŻOWEGO

Celem badania pilotażowego było sprawdzenie jakości narzędzi ankietowych i dokonanie ewentualnych poprawek.

CZAS PRZEZNACZONY NA REALIZACJĘ BADANIA PILOTAŻOWEGO

Zgodnie z umową, badanie powinno rozpocząć się w dniu jej podpisania, a dokumentacja badawcza wraz z wypełnionymi ankietami oraz plik z danymi powinien być przekazany zleceniodawcy nie później niż po 30 dniach kalendarzowych.

PRÓBA BADAWCZA

Zaplanowano, iż próba obejmie 12 celowo dobranych 3-4 oddziałowych (na poziomie klasy I) szkół podstawowych, zlokalizowanych w dwóch województwach: łódzkim i małopolskim. W każdym województwie 3 szkoły wiejskie i 3 miejskie.

Zgodnie z umową wykonawca powinien otrzymać listę szkół, w których należało przeprowadzić badanie, od zleceniodawcy. Lista obejmuje próbę zasadniczą (12 szkół) oraz dwie próby zapasowe (2 razy 12 szkół).

Badanie dotyczyło: 12 dyrektorów, wszystkich nauczycieli kształcenia zintegrowanego (bez klas zerowych), języka polskiego, matematyki i przyrody oraz wszystkich rodziców uczniów jednej, wskazanej w każdej szkole klasy I. Wskazanie klasy następowało poprzez dobór losowy na podstawie przekazanego przez Zespół Badawczy EWD algorytmu. (Aneks III, Załącznik 21.)

NARZĘDZIA BADAWCZE

Zgodnie z umową, MillwardBrown SMG/KRC Poland Media SA miał za zadanie zrealizować w badanych szkołach trzy badania kwestionariuszowe: dyrektora szkoły, nauczycieli i rodziców uczniów z klas wylosowanych do badania.

Wzory kwestionariuszy ww. ankiet w postaci elektronicznej zostały przekazane wykonawcy w dniu podpisania umowy. (Aneks III, Załącznik 8a, 9a, 10a). Druk narzędzi należał do obowiązków wykonawcy.

DOKUMENTY I INSTRUKCJE BADAWCZE

Prócz narzędzi badawczych, MillwardBrown SMG/KRC Poland Media SA otrzymał od Zespołu Badawczego EWD następujące wzory dokumentów i instrukcji badawczych przewidziane SIWZ:

- ▶ list do rodziców uczniów wylosowanych do badania,
- ▶ protokół realizacji badania w szkole/klasie,
- ▶ zbiorczy protokół realizacji badania,

a ponadto:

- ▶ list do dyrektora szkoły z formularzem zgody na udział szkoły w badaniu,
- ▶ list intencyjny Ministra Edukacji Katarzyny Hall,
- ▶ informację o badaniu,
- ▶ szczegółowe procedury badań wraz z instrukcjami realizacji poszczególnych badań, losowania klas, sporządzania list respondentów,
- ▶ bazę danych teleadresowych szkół wylosowanych do badania – próba zasadnicza i zapasowa,
- ▶ instrukcję kodowania danych.

Powyższe dokumenty i instrukcje zostały przekazane wykonawcy w formie elektronicznej w dniu podpisania umowy. Ich druk i dystrybucja należały do obowiązków wykonawcy.

PROCEDURA BADAWCZA

Umowa zawarta z wykonawcą nałożyła na strony następujące obowiązki:

1. Zamawiający w terminie uzgodnionym z wykonawcą zobowiązał się wysłać do szkół objętych badaniem list z prośbą o zgodę szkoły na udział w badaniu wraz z informacją, jaka firma realizuje badanie w terenie.
2. Wykonawca był zobowiązany uzyskać pisemną zgodę dyrektora szkoły na udział w badaniu. W razie odmowy udziału szkoły w badaniu, wykonawca bezzwłocznie miał za zadanie poinformować o tym zamawiającego, który wysyłał list do odpowiedniej szkoły z próby zapasowej.
3. We wskazanych do badania szkołach i klasach wykonawca był zobowiązany zrealizować badania ankietowe:
 - ▶ dyrektora szkoły,
 - ▶ nauczycieli uczących w danej szkole edukacji wczesnoszkolnej (bez nauczycieli klas zerowych), języka polskiego, matematyki, przyrody (pełno- i niepełnoetatowych),
 - ▶ wszystkich rodziców we wskazanej przez zamawiającego klasie I.

Ankieta przekazywana była respondentom i odbierana przez ankietera wskazanego przez wykonawcę. Ankieter miał za zadanie zebrać uwagi o ankiecie, zweryfikować poprawność jej wypełnienia i w razie konieczności prosić o dokonanie korekty lub uzupełnienia. Uwagi dotyczące ankiety wykonawca zobowiązany był dostarczyć zamawiającemu w formie pisemnej wraz z wynikami badania pilotażowego.

Wymagana stopa realizacji badań ankietowych to w przypadku badania:

- ▶ dyrektorów – nie mniej niż 90%,
- ▶ nauczycieli – nie mniej niż 85% w całej próbie oraz nie mniej niż 80% w każdej szkole,
- ▶ rodziców – nie mniej niż 75% w całej próbie oraz nie mniej niż 70% w każdej szkole.

Stopa realizacji musiała być udokumentowana listą ww. nauczycieli i listą uczniów w każdej badanej szkole. Lista musiała być potwierdzona przez dyrektora szkoły.

KODOWANIE, WPROWADZANIE DANYCH

Wykonawca został zobowiązany do zakodowania otrzymanych w związku z badaniem danych zgodnie z dostarczonym przez zamawiającego podręcznikiem kodowania. Kodowaniu podlegały pytania zamknięte i te z otwartych, które wymagały podania odpowiedzi liczbowej. Pozostałe pytania otwarte nie były kodowane. Plik z danymi zawierający odpowiedzi na pytania kodowane musiał mieć format możliwy do odczytania w programie SPSS (zgodnie z licencjami posiadanymi przez zamawiającego). Dane po wprowadzeniu musiały być poddane weryfikacji ze względu na wystąpienie niedopuszczalnych wartości zmiennych.

PRZEKAZANIE DOKUMENTACJI

Plik z danymi, uwagi dotyczące ankiet zebrane przez ankieterów, paczki z wypełnionymi ankietami oraz protokół zbiorczy realizacji badania dokumentujący uzyskanie wymaganej stopy realizacji wykonawca był zobowiązany przekazać nie później niż 30 dni od rozpoczęcia badania.

PIERWSZA FAZA BADANIA ZASADNICZEGO

CEL BADANIA ZASADNICZEGO

Celem badania było uzyskanie danych potrzebnych w badaniu podłużnym oraz danych potrzebnych do monitorowania egzaminów zewnętrznych.

CZAS PRZEZNACZONY NA REALIZACJĘ BADANIA

Zgodnie z umową, badanie powinno rozpocząć się w dniu jej podpisania, a dokumentacja badawcza wraz z wypełnionymi ankietami oraz plik z danymi powinien być przekazany zleceniodawcy nie później niż po 90 dniach kalendarzowych.

PRÓBA BADAWCZA

Badanie objęło 180 szkół podstawowych losowo wybranych w skali kraju. Wykonawca otrzymał listę szkół, w których należało przeprowadzić badanie. Lista objęła próbę zasadniczą oraz dwie próby zapasowe.

W szkołach, w których na poziomie klasy I jest jeden oddział, badaniom poddano uczniów jednej klasy I; w szkołach, w których na poziomie klasy I są dwa oddziały, badanie objęło uczniów dwóch klas I, zaś w przypadku szkół, w których na poziomie klasy I są ponad dwa oddziały, badano uczniów z dwóch wylosowanych klas I. Wskazanie klasy do badań nastąpiło poprzez dobór losowy na podstawie przekazanego przez Zespół Badawczy EWD algorytmu, opisanego w procedurach badawczych (Aneks III, Załącznik 21.).

Badanie dotyczyło: 180 dyrektorów, wszystkich nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (bez klas zerowych), języka polskiego, matematyki i przyrody oraz wszystkich uczniów i rodziców tych uczniów we wskazanych do badania klasach I.

NARZĘDZIA BADAWCZE

Zgodnie z umową, MillwardBrown SMG/KRC Poland Media SA miał za zadanie zrealizować w badanych szkołach trzy badania ankietowe: dyrektora szkoły, nauczycieli i rodziców uczniów z klas wylosowanych do badania, zebrać poprzez badanie kwestionariuszowe od wychowawców klas I informacje dotyczące opisu ucznia, a także zrealizować indywidualne badania inteligencji uczniów klas I Testem Matryc Ravena w wersji standard – forma klasyczna (TMS-K) lub równoważnym (za równoważny zamawiający uznał test inteligencji w polskiej adaptacji mierzący inteligencję płynną, o udokumentowanej trafności i rzetelności, mający zakres zastosowania od 6. roku życia do minimum 18. roku życia, pozwalający na badanie zarówno indywidualne, jak i grupowe).

Wzory kwestionariuszy badawczych (Aneks II, Załączniki 7, 8b, 9b, 10b) w postaci elektronicznej powinny zostać przekazane wykonawcy w terminie 7 dni po przekazaniu wyników badania pilotażowego. Postanowiono, iż druk narzędzi należy do obowiązków

wykonawcy. Obowiązek zapewnienia sobie prawa do wykonania odpowiedniej liczby Testów Matryc Ravena leżał po stronie wykonawcy.

DOKUMENTY I INSTRUKCJE BADAWCZE

Prócz narzędzi badawczych, MillwardBrown SMG/KRC Poland Media SA otrzymał od Zespołu Badawczego EWD następujące wzory dokumentów i instrukcji badawczych przewidziane SIWZ:

- ▶ list do rodziców z formularzem zgody na udział dziecka w badaniu,
- ▶ protokół realizacji badania w szkole/klasie,
- ▶ zbiorczy protokół realizacji badania,
- ▶ instrukcja badania inteligencji,

a ponadto:

- ▶ list do dyrektora szkoły z formularzem zgody na udział szkoły w badaniu,
- ▶ list intencyjny Ministra Edukacji Katarzyny Hall,
- ▶ formularz zgody rodzica na udział dziecka w badaniu,
- ▶ informację o badaniu,
- ▶ szczegółowe procedury badań wraz z instrukcjami realizacji poszczególnych badań, losowania klas, sporządzania list respondentów,
- ▶ bazę danych teleadresowych szkół wylosowanych do badania – próba zasadnicza i zapasowa,
- ▶ instrukcję kodowania danych.

Powyższe dokumenty i instrukcje zostały przekazane wykonawcy w formie elektronicznej w dniu podpisania umowy. Ich druk i dystrybucja należały do obowiązków wykonawcy. Wzory dokumentów zawiera Aneks II.

PROCEDURA BADAWCZA

Umowa zawarta z wykonawcą nałożyła na strony następujące obowiązki:

1. Uzyskanie zgody dyrektora szkoły na udział w badaniach

CKE w terminie uzgodnionym z wykonawcą zobowiązała się wystać do szkół objętych badaniem list z prośbą o zgodę dyrektora szkoły na udział w badaniu wraz z informacją, jaka firma realizuje badanie w terenie.

Wykonawca był zobowiązany uzyskać pisemną zgodę dyrektora szkoły na udział w badaniu. W razie odmowy, wykonawca bezzwłocznie miał za zadanie poinformować o tym koordynatora badań w CKE, który wysyłał list do odpowiedniej szkoły z próby zapasowej.

2. Nadzór nad realizacją badania w szkole

Ustalono, iż nadzór nad realizacją badania w danej szkole sprawuje wskazany przez wykonawcę szkolny koordynator badania. Koordynator był zobowiązany zapewnić warunki niezbędne do realizacji badania w szkole, tzn. przekonać rodziców o znaczeniu i konieczności przeprowadzenia badania, ułatwić komunikację z nauczycielami, zapewnić warunki lokalowe, pomóc uzyskać dostęp do szkolnej dokumentacji, pomóc ankieterowi w dystrybucji narzędzi badawczych, itp.

3. Sporządzenie listy wszystkich uczniów klas wskazanych do badania

Wykonawca zobowiązany był nadać każdemu uczniowi niepowtarzalny numer identyfikacyjny, którym oznaczy wszystkie dokumenty badawcze w badaniu zasadniczym: zgodę na udział w badaniu, ankietę dla rodziców, kwestionariusz opisu ucznia wypełniany przez nauczyciela, protokół badania Testem Matryc Ravena lub równoważnym.

Na podstawie danych uzyskanych od dyrektora szkoły w klasach integracyjnych z badania wykonawca powinien wykluczyć uczniów, których niepełnosprawność uniemożliwia wzięcie udziału w sesji badawczej.

Materiały badawcze (listy uczniów z numerami identyfikacyjnymi wraz z informacją o wykluczeniu) wykonawca zobowiązał się przekazać zamawiającemu po zakończeniu realizacji badania w oddzielnych, odpowiednio oznaczonych paczkach.

4. Zadania szkolnego koordynatora badania oraz ankietera

4.1 Badania ankietowe rodziców

Szkolny koordynator badania był zobowiązany przekazać rodzicom/prawnym opiekunom ucznia formularz zgody na udział dziecka w badaniu wraz z ankietą dla rodziców. Formularz i wypełnione ankiety odbierał wskazany przez wykonawcę ankieter realizujący badanie w danej szkole. Wykonawca zagwarantował w umowie, że ankietę zawierającą odpowiedzi będzie przykazywana w sposób uniemożliwiający osobom trzecim zapoznanie się z odpowiedziami na pytania.

Następnie ankieter analizował zebrane ankiety pod względem braku zgody rodziców/prawnych opiekunów ucznia na przeprowadzenie badania. W przypadku braku zgody ankieter zaznaczał na liście danej klasy uczniów wykluczonych z badania. W przypadku, gdy w danej klasie odsetek wykluczonych uczniów z badania z powodu niepełnosprawności i odmowy rodziców przekroczył łącznie 30% uczniów klasy, wykonawca wykluczał klasę z badania, o czym bezzwłocznie informował koordynatora badań w CKE, a następnie w porozumieniu z nim podejmował badanie we właściwej szkole rezerwowej. Ankiety od rodziców z wykluczonej klasy wykonawca powinien przekazać CKE po zakończeniu realizacji badania w oddzielnych, odpowiednio oznaczonych paczkach.

Podczas zwrotu kwestionariuszy, ankieter sprawdzał też kompletność udzielonych informacji przez rodziców/opiekunów prawnych, a w razie braku odpowiedzi zwracał się z prośbą o ich uzupełnienie.

Wymagana stopa zwrotu dla ankiet od rodziców wynosiła 100% (w stosunku do rodziców, którzy wyrazili zgodę na badanie).

4.2 Badania uczniów

Po weryfikacji przekazanych przez rodziców kwestionariuszy zgody na udział w badaniu ich dziecka, wskazany przez wykonawcę ankieter (osoba z wykształceniem psychologicznym – co najmniej magister psychologii) przeprowadzał w siedzibie szkoły indywidualne badanie wszystkich uczniów niewykluczonych z badania z wskazanych do

badania klas za pomocą Testu Matryc Ravena. Badanie powinno odbyć się zgodnie z procedurą przewidzianą w dostarczonej przez zamawiającego instrukcji.

Wymagana stopa realizacji badania inteligencji to nie mniej niż 90% w całej próbie oraz nie mniej niż 80% w każdej klasie w stosunku do wszystkich niewykluczonych z badania uczniów.

Wskazany przez wykonawcę ankietar był także zobowiązany zrealizować badania wszystkich niewykluczonych z badania uczniów z wskazanych klas za pomocą kwestionariusza opisu ucznia. Kwestionariusze powinny zostać wypełnione przez nauczyciela-wychowawcę klasy. Kwestionariusze te przekazywane były nauczycielowi i odbierane przez ankietar. Ankietar miał też za zadanie zweryfikować kompletność wypełnienia kwestionariusza i w razie konieczności poprosić o uzupełnienie.

Wymagana stopa realizacji badania za pomocą kwestionariusza opisu ucznia wynosiła nie mniej niż 95% w całej próbie oraz nie mniej niż 90% w każdej klasie w stosunku do wszystkich niewykluczonych z badania uczniów.

4.3 Badanie kwestionariuszowe dyrektora szkoły i nauczycieli

Ankietar był także zobowiązany przeprowadzić badanie ankietowe dyrektora szkoły i nauczycieli. Przed przystąpieniem do realizacji badania musiał sporządzić imienną listę wszystkich nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (bez nauczycieli klas zerowych), języka polskiego, matematyki i przyrody uczących w danej szkole (pełno- i niepełnoetatowych) oraz nadać nauczycielom niepowtarzalny numer identyfikacyjny, którym następnie należało oznaczyć ankiety dla nauczycieli. Nauczyciele klas I, w których przeprowadzane były badania, powinni być oznaczeni w sposób umożliwiający połączenie danych z ankiety dla nauczyciela z wynikami jego uczniów.

Ankietar był zobowiązany przekazać ww. nauczycielom ankietę do wypełnienia, odebrać ją i zweryfikować poprawność wypełnienia, a w razie konieczności poprosić o korektę lub uzupełnienie.

Wymagana stopa realizacji badania ankietowego dyrektorów wynosiła 100% w całej próbie, zaś stopa realizacji badania ankietowego nauczycieli to nie mniej niż 85% w całej próbie oraz nie mniej niż 80% w każdej szkole.

Wszystkie materiały badawcze (kwestionariusze zgody, wypełnione kwestionariusze ankiet, listy uczniów i nauczycieli) wykonawca miał za zadanie przekazać CKE po zakończeniu realizacji badania w oddzielnych, odpowiednio oznaczonych paczkach.

KODOWANIE, WPROWADZANIE DANYCH

Wykonawca został zobowiązany do zakodowania otrzymanych w związku z badaniem danych zgodnie z dostarczonym przez zamawiającego podręcznikiem kodowania. Kodowaniu podlegały pytania zamknięte i te z otwartych, które wymagały podania odpowiedzi liczbowej. Pozostałe pytania otwarte nie były kodowane. Wyniki Testu Matrycy Ravena powinny być zakodowane w postaci nieprzetworzonej (pełny rekord wykonania zadań). Wykonawca został także zobowiązany do określenia na podstawie ankiety rodzicielskiej wartości wskaźnika statusu społecznego rodziny – ISEI.

Plik z danymi wykonawca zobowiązał się przekazać zamawiającemu na nośniku elektronicznym. Plik z danymi zawierający odpowiedzi na pytania kodowane musiał mieć format możliwy do odczytania w programie SPSS (zgodnie z licencjami posiadanymi przez CKE). Dane po wprowadzeniu musiały być poddane przez wykonawcę weryfikacji ze względu na wystąpienie niedopuszczalnych wartości zmiennych.

PRZEKAZANIE DOKUMENTACJI PRZEZ WYKONAWCĘ

Plik z danymi, paczki z wypełnionymi ankietami, materiały z danymi osobowymi (zgody rodziców i dyrektora szkoły, listy uczniów i nauczycieli) oraz protokoły realizacji badania w poszczególnych szkołach, a także zbiorczy protokół realizacji badania, dokumentujący uzyskanie wymaganej stopy realizacji, wykonawca był zobowiązany przekazać nie później niż 90 dni kalendarzowych od rozpoczęcia badania.

INFORMACJE DODATKOWE

Zamawiający wyznaczył osobę monitorującą przebieg realizacji badania. Koordynatorem badania w CKE została Zofia Lisiecka, członek Zespołu Badawczego EWD. Wykonawca ze swojej strony wyznaczył odpowiedzialnym za bieżące kontakty z zamawiającym pana Tomasza Piechocińskiego. Wykonawca był zobowiązany przykazywać osobie monitorującej realizację badania wszystkie informacje bezpośrednio z tym związane, a ta miała prawo nadzorować przebieg badania w dowolnie przez siebie wybranych szkołach.

REALIZACJA PIERWSZEGO ETAPU PODŁUŻNYCH BADAŃ PANELOWYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH

BADANIE PILOTAŻOWE

CEL BADANIA PILOTAŻOWEGO

Celem badania pilotażowego było sprawdzenie jakości narzędzi ankietowych i dokonanie ewentualnych poprawek. Cel ten został osiągnięty, gdyż dzięki uwagom uzyskanym od respondentów oraz realizatorów badania (patrz: Aneks IV, Załącznik 34.), dokonano zmian w narzędziach badawczych przeznaczonych do badań zasadniczych.

CZAS PRZEZNACZONY NA REALIZACJĘ BADANIA PILOTAŻOWEGO

Zgodnie z umową, badanie zostało zrealizowane w ciągu 30 dni kalendarzowych. Ramy czasowe wyznacza z jednej strony data podpisania umowy przez CKE i SMG/KRC w dn. 29 grudnia 2009 r., z drugiej zaś data przekazania dokumentacji badawczej oraz baz danych, co nastąpiło w dn. 27 stycznia 2010 r.

PRÓBA BADAWCZA

W badaniu **pilotażowym** zastosowano **celową próbę** 12 szkół z woj. łódzkiego i pomorskiego⁴ (w każdym województwie 3 szkoły wiejskie i 3 miejskie). Przygotowana przez Zespół Badawczy CKE lista szkół zawierała próbę główną (12 szkół) oraz dwie próby

⁴ W SIWZ zakładano realizację badania pilotażowego w województwach łódzkim i małopolskim. Jednak z uwagi na fakt, iż w województwie małopolskim przerwa zimowa rozpoczynała się w trakcie trwania fazy pilotażowej i istniało ryzyko braku możliwości zrealizowania badań, zamawiający podjął decyzję o zmianie województwa na województwo pomorskie, w którym przerwa zimowa rozpoczynała się w terminie późniejszym niż termin zakończenia pilotażu.

zapasowe (2 razy po 12 szkół) i dotyczyła szkół 3-4 oddziałowych (na poziomie klasy I). Listę szkół, w których zrealizowano badanie pilotażowe, zamieszczono w Aneksie II, Załącznik 5.

Zgodnie z założeniami, próba objęła 12 szkół podstawowych z wylosowanej próby głównej. Nie było potrzeby dobierania placówek z próby zapasowej, gdyż dyrektorzy wszystkich szkół zgodzili się na badania, a stopa realizacji ankiet nie była niższa od zakładanej.

W badaniu wzięło udział: **12** dyrektorów, **213** nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, języka polskiego, matematyki i przyrody oraz **235** rodziców uczniów jednej, wskazanej w każdej szkole klasy I.

REALIZACJA BADANIA

Zgodnie z umową Centralna Komisja Egzaminacyjna w dn. 4 stycznia 2010 r. wysłała do wszystkich szkół wylosowanych do badań pilotażowych oraz zasadniczych list do dyrektora szkoły z prośbą o zgodę na udział w badaniu wraz z informacją, jaka firma realizuje badanie w terenie. Dołączono do niego formularz zgody na badanie, informację o badaniu oraz list ministra edukacji. Mimo iż wszyscy dyrektorzy wyrazili chęć udziału w badaniu, pięcioro z nich pragnęło zasięgnąć dodatkowych informacji, kontaktując się z koordynatorem badania w CKE. Pytania dotyczyły szczegółowych celów badania oraz możliwości wykorzystania w szkole narzędzi badawczych.

Badanie polegało na zrealizowaniu ankiet wśród dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców uczniów klas I (kwestionariusze zawiera Aneks III, Załącznik 8a, 9a, 10a). Zgodnie z założeniami, ankiety przekazywane były respondentom i odbierane przez ankietera SMG/KRC. Ankieter miał za zadanie zebrać uwagi o ankiecie, zweryfikować poprawność ich wypełnienia i w razie konieczności poprosić o dokonanie korekty lub uzupełnienia. Uwagi dotyczące ankiet wykonawca przekazał CKE w zbiorczym protokole realizacji badania (Aneks IV, Załącznik 34).

Stopę realizacji badań ankietowych przedstawia tabela 3.

Tabela 3. Stopa realizacji badania pilotażowego

	Stopa realizacji badania	
	minimalna	wykonana
Ankieta dla dyrektora szkoły	nie mniej niż 90%	100%
Ankieta dla nauczyciela	nie mniej niż 85% w całej próbie oraz nie mniej niż 80% w każdej szkole	96,8%
Ankieta dla rodzica	nie mniej niż 75% w całej próbie oraz nie mniej niż 70% w każdej szkole	90%

Podstawą obliczenia stopy realizacji badania jest liczba respondentów figurujących na listach nauczycieli i uczniów w każdej badanej szkole. Listy zostały potwierdzone przez dyrektora szkoły.

KODOWANIE, WPROWADZANIE DANYCH

Wykonawca został zobowiązany do zakodowania otrzymanych w związku z badaniem danych zgodnie z dostarczonym przez Zespół Badawczy CKE podręcznikiem kodowania. Kodowaniu podlegały pytania zamknięte i te z otwartych, które wymagały podania odpowiedzi liczbowej. Pozostałe pytania otwarte nie były kodowane. Plik z danymi zawierający odpowiedzi na pytania kodowane SMG/KRC dostarczyło w formacie możliwym do odczytania w programie SPSS, zaś dane tekstowe zapisano w arkuszu Excela.

PRZEKAZANIE DOKUMENTACJI PRZEZ WYKONAWCĘ

Zgody dyrektorów szkół na realizację badania, listy respondentów, uwagi dotyczące ankiet zebrane przez ankieterów, plik z danymi, paczki z wypełnionymi ankietami oraz protokół zbiorczy realizacji badania dokumentujący uzyskanie wymaganej stopy realizacji wykonawca przekazał CKE w dn. 27 stycznia 2010 r.

Koordynatorka badania w CKE sprawdziła kompletność przekazanych przez wykonawcę dokumentów w dn. 28 stycznia 2010 r. Nie wniesiono żadnych zastrzeżeń związanych z liczbą przekazanych kwestionariuszy, jednakże poproszono wykonawcę (e-mail z dn. 1

lutego 2010 r.), by w badaniu zasadniczym poprawić jakość kopii kwestionariuszy, gdyż ankiety realizowane podczas pilotażu nie wyglądały profesjonalnie z powodu niskiej jakości kserokopii.

Przekazany wraz z materiałami badawczymi, zawierający uwagi respondentów, zbiorczy protokół z badania oraz przesłany przez SMG/KRC w dn. 4 lutego 2010 r. raport z badania pilotażowego (p. Aneks IV, Załącznik 34.) zostały wykorzystane przez Zespół Badawczy CKE w celu udoskonalenia narzędzi badawczych do badania zasadniczego.

BADANIE ZASADNICZE

CEL BADANIA ZASADNICZEGO

Celami pierwszego etapu badań panelowych było – po pierwsze – zgromadzenie bogatej wiedzy o czynnikach indywidualnych, społeczno-kulturowych i szkolnych, które oddziałują na osiągnięcia edukacyjne ucznia, potrzebnej w badaniu podłużnym, po drugie – ustalenie stanu wiedzy, umiejętności i kompetencji ucznia klasy pierwszej szkoły podstawowej „na wejściu”, po trzecie zaś uzyskanie danych potrzebnych do monitorowania egzaminów zewnętrznych. Cele te zostały osiągnięte, gdyż Zespół Badawczy CKE uzyskał bogatą w informacje bazę danych, które pozwolą na wielorakie wykorzystanie wyników badania.

PRÓBA BADAWCZA

Zgodnie z założeniami, najpierw wylosowano 180 szkół dla próby głównej badania oraz 180 szkół dla próby zapasowej. W razie wypadnięcia szkoły z badania, na jej miejsce wchodziła szkoła pierwsza na liście rezerwowej w danej warstwie, wyznaczana przez

koordynatora badania w CKE. Listę szkół, w których do końca zrealizowano badanie zasadnicze, zawiera Aneks III, Załącznik 6.

Zgodnie z założeniami metodologicznymi, warstwy, jakie przyjęte zostały w losowaniu próby, utworzono na podstawie lokalizacji szkół i liczby oddziałów klas I w szkole. Wydzielono sześć warstw – od straty 1. po 6. Liczbę i procent szkół wylosowanych w poszczególnej stracie zawiera Tabela 4.

Tabela 4. Warstwowanie zasadniczej próby szkół wylosowanej do badań.

Strata	Lokalizacja szkoły	Wielkość szkoły	Liczba szkół wylosowanych do badania	Procent szkół
1.	wieś	>1 oddz.	26	14,4
2.	miasto do 20 tys. mieszkańców		29	16,1
3.	miasto od 20 do 100 tys. mieszkańców		35	19,4
4.	miasto powyżej 100 tys. mieszkańców		43	23,8
5.	wieś	=1 oddz.	41	22,7
6.	miasto od 20 do 100 tys. mieszkańców		6	3,3

Badanie zasadnicze zostało zrealizowane zgodnie z założeniem, iż docelowo badania panelowe będą wykonane w wybranych losowo 180 szkołach, reprezentatywnych dla całej populacji. Jednakże ze względu na odmowę udziału szkoły w badaniu lub jej wykluczenie spowodowane niemożnością osiągnięcia wymaganej stopy realizacji badania, a także ze względu na brak dostatecznej informacji w bazie SIO (co spowodowało wylosowanie dwóch szkół, które prowadzą jedynie oddziały 0-III), 29 szkół z próby zasadniczej należało zastąpić szkołami z próby rezerwowej. Zdarzyły się też przypadki, gdy także szkoła z próby rezerwowej musiała być zastąpiona następną w kolejności, wybraną z uwzględnieniem procedur losowania. Ostatecznie z listy rezerwowej do badania zasadniczego weszło 37 szkół, co stanowi 20,6%. Szczegółowo zmiany szkół w próbie obrazuje tabela 5., zaś ich przyczyny podano w tabeli 6.

Tabela 5. Zmiany w próbie badawczej szkół

Lp.	Strata	Szkoła z próby zasadniczej wykluczona z badania	Szkoła z próby rezerwowej, która zastąpiła szkołę wykluczoną z badania	
1.	1	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
2.	1	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
3.	1	Szkoła Podstawowa, [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
4.	2	Samorządowa Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
5.	2	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
6.	2	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
7.	2	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Publiczna Szkoła Podstawowa [Redacted]	
8.	3	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]
9.	3	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]
10.	3	Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
11.	3	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	
12.	4	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]	Szkoła Podstawowa [Redacted]

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

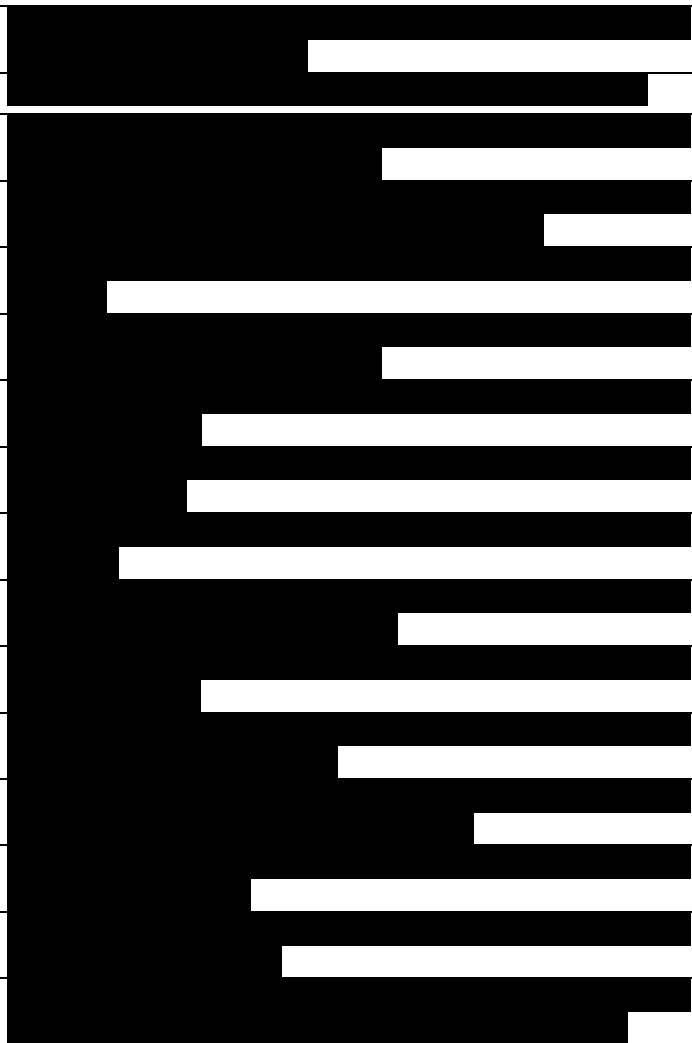

13.	4	Szkoła Podstawowa W	Szkoła Podstawowa W		
14.	4	Szkoła Podstawowa C	Szkoła Podstawowa B	Szkoła Podstawowa K	
15.	4	Szkoła Podstawowa B	Szkoła Podstawowa W		
16.	4	Szkoła Podstawowa K	Szkoła Podstawowa O		
17.	4	Szkoła Podstawowa Ł	Szkoła Podstawowa E	Szkoła Podstawowa O	
18.	4	Szkoła Podstawowa B	Szkoła Podstawowa Sportowa nr R		
19.	4	Szkoła Podstawowa B	Szkoła Podstawowa G		
20.	4	Szkoła Podstawowa W	Szkoła Podstawowa G	Publiczna Szkoła Podstawowa W	
21.	4	Szkoła Podstawowa W	Szkoła Podstawowa K	Szkoła Podstawowa G	Szkoła Podstawowa W
22.	5	Szkoła Podstawowa w H	Szkoła Podstawowa N		
23.	5	Gminna Szkoła Podstawowa S	Szkoła Podstawowa K		
24.	5	Szkoła Podstawowa w R	Szkoła Podstawowa w Z		
25.	5	Szkoła Podstawowa w C	Publiczna Szkoła Podstawowa w P		
26.	5	Szkoła Podstawowa P	Szkoła Podstawowa S		

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

27.	6	Szkoła Podstawowa O	Publiczna Sześcioletnia Szkoła Podstawowa B		
28.	6	Szkoła Podstawowa K	Szkoła Podstawowa K		
29.	6	Publiczna Szkoła Podstawowa O	Szkoła Podstawowa ł		

Tabela 6. Powody dokonania zmian w próbie badawczej

Powód wykluczenia szkoły z badań	Szkoły wykluczone z badań	Liczba szkół wykluczonych z badań
Szkoła wyłącznie z oddziałami 0-III		2
Brak zgody dyrektora szkoły na realizację badań		17

<p>Stopa realizacji badania niższa od wymaganej z powodu braku zgody rodziców</p>		<p>14</p>
<p>Wykluczenie z badania oddziału szkolnego (odsetek uczniów niepełnosprawnych w jednej z klas nie pozwala osiągnąć stopy realizacji badania)</p>		<p>2</p>

Z uwagi na dużą dysproporcję w realizacji stopy badania w dwóch równoległych oddziałach tej samej szkoły, a także ze względu na zbliżający się termin zakończenia badań terenowych przez wykonawcę, koordynator badań podjął w 3. dekadzie marca decyzję o warunkowym dopuszczeniu do dalszego etapu badania dwóch szkół, w których stopa realizacji badania była niższa niż 70% w jednej z klas, ale przekroczyła 70% w szkole. Są to:

Tabela 7. Szkoły dopuszczone do badań warunkowo

Lp.	Strata	Szkoła
1.	2.	
2.	4.	

Łącznie w badaniu zasadniczym wzięło udział:

- **180** dyrektorów szkół,
- **2557** nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, języka polskiego, matematyki i przyrody,
- **5760** uczniów klas pierwszych (z badań wykluczono **888** osób, co stanowi 13% pełnej populacji uczniów w klasach),
- **5760** rodziców uczniów.

NARZĘDZIA BADAWCZE

W badaniu wykorzystano trzy kwestionariusze ankietowe, kwestionariusz opisu ucznia oraz Test Matryc Ravena, skierowane do pracowników pedagogicznych szkoły oraz uczniów i ich rodziców. Tabela 8. obrazuje przeznaczenie i charakter narzędzi.

Tabela 8. Narzędzia badawcze wykorzystane w badaniu zasadniczym

RESPONDENCI				
Dyrektor szkoły	Nauczyciele		Rodzic ucznia klasy I	Uczeń klasy I
	Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, języka polskiego, matematyki i przyrody	Wychowawca klasy I wylosowanej do badań		
Kwestionariusz ankiety dla dyrektora szkoły	Kwestionariusz ankiety dla nauczyciela	Kwestionariusz opisu ucznia	Kwestionariusz ankiety dla rodzica ucznia klasy I	Test Matryc Ravena, wersja standard, forma klasyczna
p. Aneks III, Załącznik 10b	p. Aneks III, Załącznik 9b	p. Aneks III, Załącznik 7	p. Aneks III, Załącznik 8b	w zasobach Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Narzędzia opracowane lub zaadaptowane przez Zespół Badawczy CKE zostały zweryfikowane podczas badania pilotażowego, w wyniku czego dokonano w nich zmian. Poprawione narzędzia przekazano wykonawcy w tydzień po dostarczeniu przez SMG/KRC materiałów z badań pilotażowych. Zmiany polegały na kategoryzacji większości pytań otwartych (głównie w ankietach nauczyciela i dyrektora), skróceniu baterii pytań dotyczących postaw wobec egzaminów (ankiety nauczyciela i dyrektora), wykluczeniu nietrafnych pytań oraz opracowaniu bardziej czytelnych filtrów. Dzięki temu kwestionariusze stały się nieco krótsze i bardziej czytelne. Poprawione kwestionariusze zostały przesłane do firmy badawczej 4 lutego 2010 r. W wyniku sugestii ze strony SMG/KRC, w ciągu kolejnych 3 dni dokonano w nich jeszcze innych drobnych korekt, po czym 7 lutego 2010 r. je powielono, a następnie zastosowano w badaniach terenowych. Zgodnie z umową, zakupu Testów Matryc Ravena dokonał wykonawca badania.

Wypełnione przez respondentów kwestionariusze zostały przekazane zleceniodawcy wraz z innymi materiałami badawczymi w dn. 29 kwietnia 2010 r.

REALIZACJA BADANIA TERENOWEGO

Realizacja badania terenowego powierzona została wykonawcy zewnętrznemu MillwardBrown SMG/KRC Poland Media SA, który w umowie zobowiązał się do jego wykonania zgodnego z procedurami opisanymi w SIWZ. Nadzór zamawiającego nad realizacją badania polegał na:

- monitoringu płynności realizacji badania (stałe codzienne kontakty koordynatorów ze strony wykonawcy i zamawiającego – wymieniono ok. 600 e-maili; przekazywanie przez SMG/KRC aktualizowanego co tydzień harmonogramu badania w poszczególnych szkołach),
- kontaktach telefonicznych koordynatora CKE z dyrektorami szkół i rodzicami uczniów objętych badaniem,
- kontroli realizacji badania przez kontrolerów zatrudnionych przez zamawiającego,

- kontroli jakości i kompletności baz danych oraz materiałów badawczych, wykonanej przez zamawiającego po zrealizowaniu badania przez wykonawcę.

Poniższy opis realizacji badania terenowego odwołuje się do wiedzy na wzmiankowany temat zgromadzonej dzięki ww. działaniom.

UZYSKANIE ZGODY NA UDZIAŁ W BADANIU

W związku z badaniem na początku zwrócono się do dyrektorów szkół z prośbą o wyrażenie zgody na udział w nim szkoły. Listy zapowiednie wraz z formularzem zgody oraz rekomendujący badania list ministra edukacji wysyłano 4 stycznia 2010 r. równoległe do dwunastu szkół objętych pilotażem oraz do 180 z próby zasadniczej. Listy te zawierały: informację o badaniu z podkreśleniem jego ważności dla całego systemu edukacji, czas trwania badania podłużnego, informację o tym, kto jest objęty badaniem i na czym ono polega, zapewnienie o przestrzeganiu ustawy o ochronie danych osobowych, dane umożliwiające kontakt z organizatorami badania.

Wypełnione formularze zgody na udział w badaniu obierali od dyrektorów szkół ankieterzy. Gdy dyrektor nie wyrażał zgody na realizację badań, odsyłał SMG/KRC formularz faksem lub pocztą tradycyjną.

Podobnie jak w przypadku badań pilotażowych, także dyrektorzy szkół z próby zasadniczej często podejmowali ostateczną decyzję po rozmowie z koordynatorem badania z CKE, chcąc upewnić się co do szczegółów. W sumie koordynator odbył ok. stu rozmów z dyrektorami szkół i rodzicami uczniów objętych badaniem.

W sytuacji, gdy szkoła wypadała z badania i należało rozpocząć od nową procedurę uzyskania zgody na ich prowadzenie, koordynator badania w SMG/KRC powiadamiał e-mailem koordynatora z CKE, załączając skan dokumentu poświadczającego niemożność prowadzenia badania w danej szkole (formularz z brakiem zgody dyrektora lub protokół z liczbą uczniów, których rodzice nie wyrazili zgody na udział w badaniu). Koordynator CKE niezwłocznie dobierał szkołę z próby zapasowej, przygotowywał listy zapowiednie i

wysyłał je pocztą tradycyjną i faksem do szkoły oraz e-mailem do SMG/KRC. Wykonawca od razu podejmował też kontakt telefoniczny z dyrektorem szkoły, co powodowało, iż badania można było rozpocząć bez zbędnej zwłoki. Szczególnie istotne okazywało się to w końcowej fazie badania, kiedy nasiliły się sytuacje, gdy w szkole nie można było dokończyć badań (zbyt niska stopa realizacji) lub gdy szkoła z próby zapasowej nie wyrażała zgody na badania – skutkiem czego w marcu 2010 r. wysłano do szkół 29 listów, podczas gdy w lutym tylko 7.

Realizację badań w szkole rozpoczęto od uzyskania od rodziców uczniów zgody na udział ich syna/córki w badaniu. Rodzice otrzymywali list zapowiedni, kwestionariusz ankiety oraz formularz zgody na realizację badań oraz przetwarzanie powstałych w ich wyniku danych. Szczegółowe rozwiązania stosowane w szkołach związane z dystrybucją tych dokumentów były – co pokazała kontrola realizacji badania terenowego przeprowadzona przez zamawiającego – różnorodne: materiały dystrybuował ankieter, szkolny koordynator badań, wychowawca lub dyrektor szkoły albo za pośrednictwem uczniów, albo – co nierzadkie – podczas zebrań klasowych z rodzicami.

Zbiór zawierający dane osobowe uczniów, których rodzic wyraził zgodę, zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych został wraz z listami uczniów oraz nauczycieli zgłoszony do biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO). Jeśli rodzic nie wyraził zgody, uczeń zostawał wyłączony z obecnego badania.

ZADANIA ANKIETERA

Po otrzymaniu danych teleadresowych szkoły objętej badaniem, ankieter miał obowiązek porozumieć się telefonicznie z jej dyrektorem w celu uzgodnienia terminów badania. Chodziło o zaplanowanie pracy w okresie przewidzianym na jego realizację.

Podczas spotkania w szkole dyrektor wskazywał osobę do pomocy w realizacji badania (szkolny koordynator badania), odbierał od dyrektora formularz zgody na prowadzenie badań w szkole.

Po otrzymaniu materiałów do badania ankiet sprawdził ich liczebność, kompletność i poprawność wydrukowania, a także wpisywał identyfikator szkoły, ucznia i nauczyciela. Ponadto miał za zadanie wylosować klasy do badania oraz przygotować listy: klas I w szkole, uczniów z klas wylosowanych do badania, nauczycieli.

Newralgicznym punktem badań było uzyskanie zgody rodziców na badania ich dzieci oraz zmotywowanie ich do wypełnienia ankiety, która w opinii niektórych rodziców głęboko ingerowała w ich prywatność (pytania o rodzinę, status społeczno-ekonomiczny, itp.). Od talentu perswazyjnego ankietera i wspomagających go pracowników pedagogicznych szkoły zależał w dużej mierze sukces całego przedsięwzięcia. Dopiero bowiem uzyskanie minimalnej stopy realizacji badania w klasie (70%) powodowało możliwość przejścia do dalszych czynności badawczych.

Po uzyskaniu zgód rodziców ankiet równolegle przystępował do realizacji badań kwestionariuszowych oraz testu inteligencji.

Po zebraniu kwestionariuszy, sprawdzeniu kompletności ich wypełnienia oraz zrealizowaniu badań uczniów, ankiet przygotowywał protokół zbiorczy z realizacji badania oraz przekazywał komplet materiałów badawczych SMG/KRC.

Tabela 9. zawiera wykaz i terminarz zadań, które ankiet musiał wykonać podczas realizacji badań terenowych. Jakość ich realizacji kontrolowało zarówno SMG/KRC (koordynatorzy regionalni), jak i zleceniodawca. Procedury kontroli realizowanej przez CKE zawiera następujący podrozdział niniejszego sprawozdania.

Tabela 9. Zadania ankietera

Zadanie	Termin
Przygotowanie do badania	
Uczestnictwo w szkoleniu.	Samokształcenie z użyciem dokumentów i materiałów audiowizualnych przygotowanych przez CKE i SMG/KRC.
Sprawdzenie kompletności i zabezpieczenie materiałów do badania.	Najpóźniej 1 dzień po ich otrzymaniu.
Ustalenie terminu badania w szkole.	Niezwłocznie po danych szkoły.
Uważne przestudiowanie wszystkich materiałów do badania.	Miedzy szkoleniem a realizacją pierwszego badania w szkole.

Przygotowanie materiałów do badania w danej szkole i sprawdzenie poprawności ich wydrukowania. Naniesienie kodów identyfikacyjnych na narzędzia badawcze.	Najpóźniej dzień przed uzgodnionym terminem badania.
Realizacja badania	
Ustalenie spraw organizacyjnych z dyrektorem szkoły; nawiązanie kontaktu ze szkolnym koordynatorem badania.	Niezwłocznie po otrzymaniu listy szkół; uszczegółowienie – kilka dni przed terminem badania.
<p>Sprawy organizacyjne związane z realizacją badania, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wylosowanie klas do badania, • uzyskanie zgód dyrektora szkoły i rodziców; ewent. spotkanie z rodzicami w celu zapoznania z procedurami badawczymi, • sporządzenie list uczniów i nauczycieli; oznaczenie ich numerem identyfikacyjnym szkoły, • wykluczenie uczniów z badania z powodu: niepełnosprawności ucznia bądź braku zgody rodziców lub niewypełnienia przez nich kwestionariusza ankietowego, • skontrolowanie, czy liczba uczniów wykluczonych z badania wynosi mniej niż 30% liczby wszystkich uczniów w danej klasie (gdyż wtedy cała szkoła ulegała wykluczeniu), • ustalenie harmonogramu badania w szkole i klasach, • przygotowanie sali i uczniów do badania inteligencji. 	W dniach realizacji badania, najpóźniej 30 min. przed rozpoczęciem realizacji badania.
<p>Przeprowadzenie badań wg szczegółowych instrukcji, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dystrybucja i zebranie wypełnionych kwestionariuszy, • sprawdzenie kompletności wypełnienia kwestionariuszy, • zabezpieczenie materiałów badawczych, w tym ochrona danych osobowych, • realizacja indywidualnych badań uczniów Testem Matryc Ravena. 	W dniu badania.
Po zakończeniu realizacji badania	
<p>Przeliczenie kwestionariuszy oraz sprawdzenie zgodności ich liczby z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • listą uczniów objętych badaniem, • danymi wpisanymi w protokole z realizacji badania. 	Bezpośrednio po zakończeniu badania.
Sprawdzenie kompletności dokumentów oraz poprawności ich wypełnienia.	Jw.
Wypełnienie protokołu z realizacji badania.	Jw.
Skompletowanie materiałów z danej szkoły do wysyłki; przekazanie materiałów firmie realizacyjnej.	Niezwłocznie po zakończeniu badania.

Zamawiający postawił ankieterom wysokie wymagania, gdyż badanie terenowe miało charakter złożony, będąc zarówno badaniem stricte psychologicznym (Test Matryc Ravena), jak też pedagogicznym o charakterze diagnostycznym (opis ucznia) bądź ogólnoedukacyjnym (ankieta dla pracowników szkoły), czy też socjologicznym (ankieta dla rodzica). Dlatego też ankieter musiał być bardzo dobrze przygotowany do

przeprowadzenia badania. Ponieważ nieodzownym warunkiem realizacji testu Ravena jest wykonywanie go przez licencjonowanego psychologa (taki warunek postawił też zamawiający), SMG/KRC postanowiło, iż psychologowie zrealizują całe badanie terenowe w wyznaczonej szkole. Gwarantowało to profesjonalne przeprowadzenie testu inteligencji, ale kontrola realizacji badania oraz kontakty z dyrektorami szkół wykazały, iż w niektórych jednostkowych przypadkach psychologom było trudno udźwignąć realizację pełnego badania od strony organizacyjnej i menadżerskiej. W takich sytuacjach kontrolerzy odnotowali, iż psycholog de facto powierzał realizację badań kwestionariuszowych szkolnemu koordynatorowi bądź dyrektorowi szkoły, a sam koncentrował się jedynie na wykonaniu testu Ravena, który z uwagi na indywidualny charakter badania oraz jego czasochłonność (na badanie jednego ucznia należało przeznaczyć ok. 30-40 minut), zajmował gros czasu.

Niedostateczne przygotowanie ankietera mogło wpłynąć negatywnie na motywację dyrektora szkoły do zaangażowania się w badanie. Ankieter musiał więc jawić się jako osoba kompetentna w zakresie spraw generalnych związanych z projektem EWD, a także w zakresie zasad jego realizacji. W tym celu SMG/KRC – oprócz bogatych materiałów badawczych przygotowanych przez Zespół EWD – przekazało ankieterom informacje o badaniach dotyczących EWD oraz opracowało prezentację audiowizualną pomagającą w prowadzeniu indywidualnych badań Testem Matryc Ravena.

Ponieważ badanie terenowe miało charakter złożony, wymagało dobrej organizacji czasu ze względu na czasochłonność realizacji badania inteligencji uczniów, obejmowało kilka faz, podczas których należało zrealizować określone zadania, wykorzystywano w nim wiele narzędzi badawczych, przyjęto następujące zasady jego realizacji:

- Badania powinni prowadzić profesjonaliści, w szczególności mający doświadczenia w realizowaniu badań psychologicznych.
- Ankieterzy otrzymywali komplet materiałów badawczych. Każdy ankieter miał obowiązek zapoznać się z tymi materiałami. Chodziło o to, aby mógł on w sposób kompetentny rozmawiać z dyrektorem na temat badania i jego wyników, aby

udzielane przez niego informacje były zgodne z rzeczywistością oraz aby mógł udzielić wyjaśnień w przypadku pytań dotyczących zawartości ankiet lub przebiegu badań.

- Biorąc pod uwagę złożoność procedury badania i wielość narzędzi, instrukcja dla ankieterów została przygotowana w taki sposób, aby ułatwić im poprawne wywiązanie się z zadania. Wyraźnie wyodrębnione zostały kolejne fazy badania (np. otrzymanie materiałów do badania, kontakt z dyrektorem, etc.) oraz szczegółowo opisano, jakie czynności należy wykonać w związku z każdą fazą. W rezultacie ankieter mógł sprawdzić, czy wykonał wszystkie przewidziane zadania.
- Zwrócono uwagę na wyjaśnienia, jakich należy udzielać w związku z wymogami ustawy o ochronie danych oraz kodeksem cywilnym. Sprawa ich przestrzegania, w tym również kompetencji ankieterów w zakresie wyjaśnień udzielanych dyrektorom szkół i rodzicom, jest szczególnie ważna w badaniach prowadzonych w szkołach, gdzie wątpliwości w tym zakresie pojawiają się najczęściej.

KONTROLA REALIZACJI BADANIA TERENOWEGO

Do kontroli wylosowano 18 szkół, co stanowi 10% próby. Ze względu na realizację badania przez ankietera w innym terminie niż podany w harmonogramie, w jednej ze szkół (w B [redacted]) kontrola się nie odbyła, zaś dwie szkoły (w Z [redacted] i w Z [redacted]) zastąpiono innymi: SP [redacted] w P [redacted] oraz SP [redacted] w I [redacted]. Listę szkół, w których przeprowadzono kontrolę, zawiera Aneks V, Załącznik 36.

W celu realizacji kontroli Centralna Komisja Egzaminacyjna zawarła umowy z dziewięciorgiem kontrolerów. Zostali nimi doświadczeni badacze edukacyjni, socjologowie, w tym także niektórzy członkowie Zespołu Badawczego EWD. Koordynację kontroli powierzono Filipowi Kulonowi, członkowi Zespołu EWD. Kontrolę realizacji badań terenowych w szkołach przeprowadzono w dn. 23 lutego – 29 marca 2010 r.

Osoby kontrolujące zostały przeszkolone w zakresie procedury przebiegu realizacji badania. Otrzymały wszystkie materiały do realizacji badania (informację o badaniach

panelowych, szczegółowe procedury realizacji badania przez wykonawcę, harmonogram badania, instrukcję realizacji kontroli, protokół kontroli – zob. Aneks III, Załączniki 18, 20; Aneks V, Załączniki 37-39).

Osoba kontrolująca po otrzymaniu danych o terminie kontroli w danej szkole miała za zadanie skontaktować się telefonicznie z dyrektorem placówki i potwierdzić termin badania. Podczas realizacji badania okazało się, iż terminy badania w niektórych szkołach okazały się niezgodne z harmonogramami, które SMG/KRC przekazywało CKE. Z tego względu kontrolerzy mieli za zadanie przed wyruszeniem w teren skontaktować się ze szkołą, potwierdzając datę kontroli. Mimo to w jednym przypadku kontroler nie zastał na miejscu ankietera, choć ten był umówiony na wizytę w szkole. Zaistniały też sytuacje, gdy kontrola przesuwiała się w czasie z uwagi na bardzo wolne tempo uzyskiwania zgód od rodziców uczniów na badania ich dzieci, co stawiało pod znakiem zapytania dalszą realizację badań w danej szkole. Mimo tych trudności, zrealizowano kontrolę w 17. szkołach.

Kontrola polegała na rozmowie z dyrektorem szkoły dotyczącej profesjonalizmu ankietera oraz przestrzegania przez niego procedur badawczych. Kontroler miał też za zadanie sprawdzić poprawność prowadzenia dokumentacji – zgodnie z procedurami realizacji badania.

Kontrola realizacji badań wykazała, iż w wybranych szkołach badanie zrealizowano zgodnie z założeniami. Jednostkowe uchybienia dotyczyły:

- kompetencji badawczych ankietera (w szczególności w zakresie organizacji badań i przestrzegania procedur),
- niekompletności danych w dokumentacji (brak podpisów rodziców i dyrektora szkoły na formularzach zgody na badania, brak podpisów dyrektorów na listach uczniów i nauczycieli, niekompletne listy respondentów),
- niepoprawnego wypełniania lub oznaczenia kwestionariuszy.

Dyrektorzy szkół wskazywali na:

- niemożność uzyskania szczegółowych informacji o badaniu od ankieterów,

- braku kontaktu ze strony firmy badawczej,
- niezgodność działań ankieterów z procedurami – dokumentacja była zbierana przez dyrektorów (*„Psycholog tylko przywiózł paczki do szkoły, a potem je odebrał oraz zrobił dzieciom testy.”*),

W jednym przypadku kontrolerowi nie udostępniono zebranych dokumentów.

STOPA REALIZACJI BADANIA

Tabela 10. obrazuje minimalną i rzeczywistą stopę realizacji badania z użyciem ww. narzędzi badawczych.

Tabela 10. Stopa realizacji badania zasadniczego.

	Stopa realizacji badania		
	założona	rzeczywista	
		liczba	procent
Ankieta dla dyrektora szkoły	100%	180	100
Ankieta dla nauczyciela	nie mniej niż 80% w każdej szkole	2432	95,1
Ankieta dla rodzica	100% w odniesieniu do rodziców, którzy wyrazili zgodę na badania dziecka	5760	100
Kwestionariusz opisu ucznia	nie mniej niż 90% w odniesieniu do liczby uczniów niewykluczonych z badania w każdej z badanych klas	5745	99,7
Test Matryc Ravena	nie mniej niż 80% w odniesieniu do liczby uczniów niewykluczonych z badania w każdej z badanych klas	5600	97

KODOWANIE, WPROWADZANIE DANYCH

Wykonawca został zobowiązany do zakodowania otrzymanych w związku z badaniem danych zgodnie z dostarczonym przez Zespół Badawczy CKE podręcznikiem kodowania. Kodowaniu podlegały pytania zamknięte i te z otwartych, które wymagały podania odpowiedzi liczbowej. Pozostałe pytania otwarte nie były kodowane. Plik z danymi zawierający odpowiedzi na pytania kodowane SMG/KRC dostarczyło w formacie możliwym do odczytania w programie SPSS, zaś dane tekstowe zapisano w arkuszu Excela.

Szczególne trudności nastręczało zakodowanie przez wykonawcę zawodów rodziców i dziadków dziecka z wykorzystaniem wskaźnika ISCO. Stąd opisana w jednym z następujących rozdziałów kontrola jakości baz danych dotyczyła przede wszystkim tej kwestii.

PRZEKAZANIE DOKUMENTACJI PRZEZ WYKONAWCĘ

Komplet materiałów badawczych, tj. pliki z danymi, listy uczniów i nauczycieli, zgody dyrektorów i rodziców na realizację badań i wykorzystanie danych, paczki z wypełnionymi anketami oraz protokół zbiorczy realizacji badania dokumentujący uzyskanie wymaganej stopy realizacji wykonawca przekazał CKE w dn. 29 kwietnia 2010 r. Wcześniej, bo w dn. 29 marca 2010 r. SMG/KRC przekazało CKE plik z wynikami badania zrealizowanego w stu szkołach.

Materiały te zostały poddane kontroli, której opis zawiera następny rozdział niniejszego sprawozdania.

ODBIÓR BADANIA PRZEZ ZAMAWIAJĄCEGO

KONTROLA JAKOŚCI DOKUMENTACJI BADAWCZEJ

Po przekazaniu przez wykonawcę kompletu materiałów badawczych, zamawiający przystąpił do kontroli jakości dokumentacji. Badanie dokumentów zrealizowano w dniach 13-27 maja 2010 r. Zadanie powierzono czworgu kontrolerom, którzy mieli za zadanie skontrolować następujące dokumenty z realizacji badań terenowych prowadzonych w 180 szkołach podstawowych przez SMG/KRC Poland-Media SA:

- formularz zgody dyrektora szkoły na realizację badania – 180 szt.
- lista klas pierwszych w szkole – 180 szt.
- lista nauczycieli w szkole, uczących wybranych przedmiotów – 180 szt.

- lista/y uczniów klas/y I objętych badaniem w szkole – komplet ze 180 szkół
- zbiór formularzy zgody rodzica na badania dziecka oraz na wykorzystanie wyników tych badań – komplet ze 180 szkół
- protokół realizacji badania w szkole – 180 szt.
- zbiorczy protokół realizacji badania terenowego – 1 szt.
- wszystkie wypełnione kwestionariusze ankietowe dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców, formularze odpowiedzi do Testu Matryc Ravena oraz opisu uczniów z 10% losowo wybranych szkół (w tym ze szkół, w których kontrola jakości realizacji badań wskazała nieścisłości bądź błędy realizacyjne).

Kontrolerzy mieli za zadanie:

- sprawdzić kompletność dokumentacji,
- porównać stan faktyczny związany z liczbą respondentów z deklarowanym w zbiorczym protokole realizacji badania,
- stwierdzić poprawność wypełnienia dokumentów badania,
- wskazać braki i uchybienia w prowadzeniu dokumentacji oraz ewentualne niezgodności danych.

Szczegółowo opisuje to procedura kontroli (Aneks VI, Załącznik 41.).

W wyniku analizy dokumentacji stwierdzono:

- błędy i uchybienia w prowadzeniu dokumentacji z realizacji badania polegające na:
 - ▶ niepoprawnym prowadzeniu dokumentacji,
 - ▶ niekompletności informacji i danych w dokumentacji badania,
 - ▶ niezgodności danych w dokumentacji badania,
 - ▶ braków w dokumentacji,
- nieprawidłową interpretację procedur badawczych.

Szczegółowe wyniki kontroli dokumentacji zawiera protokół pokontrolny (Aneks VI, Załącznik 42.)

W dniu 19 maja br. ww. dokumentację przekazano panu [REDAKTOWANE],
koordynatorowi badania w SMG/KRC oraz panu dyrektorowi [REDAKTOWANE]
– do ponownej weryfikacji i poprawienia uchybień.

Pierwotnie ustalono, iż zwrot poprawionej dokumentacji nastąpi w dn. 31 maja 2010 r.,
jednakże w protokole odbioru dzieła termin ten wydłużono 10 czerwca. Wykonawca
wywiązał się z zadania do 7 czerwca 2010 r. Tym razem jakość materiałów nie budziła
zastrzeżeń.

KONTROLA JAKOŚCI BAZ DANYCH

Kontrola przekazanych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przez SMG/KRC Poland Media
SA baz danych, pozyskanych w wyniku realizacji badań terenowych prowadzonych w 180
szkołach podstawowych, dotyczyła:

1. kompletności baz danych,
2. poprawności kodowania danych jakościowych związanych z ustaleniem wartości
wskaźnika statusu społecznego rodziny.

Przeprowadzili ją członkowie Zespołu Badawczego EWD.

W wyniku kontroli ustalono, co następuje:

Ad 1. W dn. 29 marca 2010 r. SMG/KRC przekazało CKE niekompletne (dot. 100 szkół), a
29 kwietnia 2010 r. kompletne wyniki badań przeprowadzonych w 180 szkołach. Dane
dostarczone zostały w wersji elektronicznej (płyta), przy czym dane ilościowe zapisano
jako pliki SAV, zaś jakościowe jako pliki Excel. Po dokonaniu przez zamawiającego kontroli
dokumentacji badawczej oraz baz danych, SMG/KRC usunęło wskazane usterki i 1 czerwca
przekazało poprawione bazy danych, a 7 czerwca zwróciło wymagającą korekt
dokumentację badania.

Bazy danych zawierają następujące wyniki badań:

- wyniki badania ankietowego 180 dyrektorów szkół,
- wyniki badania ankietowego 2432 nauczycieli,
- wyniki badania ankietowego 5760 rodziców badanych uczniów,
- wyniki opisów 5745 uczniów,
- wyniki badania 5600 uczniów Testem Matrycy Ravena.

Liczba wyników badań (rekordów w bazach danych) jest zgodna ze *Zbiornym protokołem badania*, przekazany przez SMG/KRC pierwotnie 29 kwietnia 2010 r., a po korektach – 1 czerwca 2010 r.

Dodatkowo SMG/KRC przekazało w dn. 10 maja 2010 r. płytę z niekompletnymi wynikami badań w szkołach, w których badanie przerwano ze względu na zbyt niski odsetek zgód rodziców uczniów.

Ad 2. SMG/KRC było zobowiązane umową do określenia na podstawie ankiety rodzicielskiej wartości wskaźnika statusu społecznego rodziny – ISEI. By w odpowiedni sposób móc wykonać to zadanie, należało zakodować zawody rodziców za pomocą klasyfikacji ISCO (na najbardziej szczegółowym poziomie), oraz następnie dla każdego tak zakodowanego zawodu dopisać wartości ISEI. Tego rodzaju postępowanie jest działaniem standardowym w badaniach dotyczących pozycji społecznej respondentów.

Strony ustaliły, iż wskaźnik statusu społecznego rodziny zostanie określony na podstawie najnowszej wersji kodowania zawodów ISCO-08, oraz że na podstawie tej klasyfikacji dopisane zostaną do zbioru danych odpowiednie dla każdego zawodu wartości ISEI.

Działanie to powinno zostać wykonane zarówno dla ojca, matki dziecka, jak i samego dziecka, a także dla jego dziadków. W zbiorach danych oprócz wartości ISEI powinny zostać także zapisane kody każdego zawodu według używanej klasyfikacji ISCO.

Kontrolę poprawności kodowania ww. danych jakościowych przeprowadzono w trzech etapach:

1. etap – od 29 marca 2010 r. do 17 kwietnia 2010 r.
2. etap – od 7 maja 2010 r. do 13 maja 2010 r.

3. etap – od 25 maja 2010 r. do 31 maja 2010 r.

W pierwszym etapie sprawdzono poprawność kodowania ISCO w próbie 100 szkół. Kontrola została przeprowadzona na dwudziestoprocentowej, losowo wybranej próbce. 17 kwietnia 2010 r. przekazano SMG/KRC drogą mailową szczegółowe informacje dotyczące nieścisłości w kodowaniu ISCO, z prośbą o dokonanie poprawek w bazach danych (szczegółowo wymieniono je w Załączniku 43.) Poinformowano, iż w przypadku wykrycia błędów tego typu w całej bazie, CKE będzie ją zwracać do poprawki.

W drugim etapie sprawdzono poprawność kodowania ISCO w pełnej bazie danych (180 szkół). Kontrola została przeprowadzona ponownie na dwudziestoprocentowej, losowo wybranej próbce. 14 maja 2010 r. przekazano SMG/KRC drogą mailową oficjalny list, w którym oszacowano odsetek błędów w próbie na $\approx 15\%$ zawodów (szczegóły w Załączniku 43.). Tym samym ponownie poproszono SMG/KRC o niezwłoczne skorygowanie błędów we wszystkich rekordach i przekazanie poprawionej bazy danych do dnia 24 maja br.

Trzeci etap sprawdzania jakości kodowania ISCO poprzedziło bezpośrednie spotkanie członka Zespołu Badawczego CKE, p. Tomasza Żółtaka, z pracownikami SMG/KRC. Ustalono na nim, iż przekazane 29 kwietnia ostateczne bazy danych po raz kolejny zostaną poddane analizie jakościowej (próbka 20%). 31 maja koordynator badania w CKE przekazał firmie badawczej drogą mailową informację zwrotną zawierającą katalog niepoprawionych błędów odnalezionych w bazie. SMG/KRC zobowiązało się do usunięcia ww. błędów do godz. 10.00 dn. 1 czerwca 2010 r. Zobowiązania dotrzymano.

Protokół pokontrolny stanowi Załącznik 43. (Aneks VI).

PRZYJĘCIE WYNIKÓW BADANIA PRZEZ ZAMAWIAJĄCEGO

W wyniku dogłębnej kontroli jakości dokumentacji i baz danych przez CKE oraz otwartej postawie wykonawcy, gotowego do usuwania usterek, materiał badawczy można uznać za wolny od rażących błędów, dyskwalifikujących możliwość jego wykorzystania w dalszych etapach badawczych.

Po usunięciu zasadniczej wady, jaką było nieprzekazanie po upływie 90 dni od daty rozpoczęcia badania jego pełnej dokumentacji (wykonawca przekazał do dn. 29 marca 2010 r. jedynie wyniki ze 100 szkół – p. Załącznik 44.), w dn. 7 czerwca 2010 r. strony sporządziły *Protokół odbioru dzieła po stwierdzeniu wad* (Załącznik 45.), którym potwierdzono przyjęcie dzieła przez CKE od SMG/KRC.

BAZY DANYCH UZYSKANYCH W WYNIKU REALIZACJI I ETAPU BADAŃ PANELOWYCH

Wyniki badań oraz informacje zebrane podczas ich realizacji zostały wprowadzone do baz danych. Dane zebrane z użyciem każdego z kwestionariuszy stworzyły osobne bazy – tym samym każda z baz danych odpowiada jednemu z elementów badania.

Poniżej przedstawiono sposób kodowania pytań z kwestionariuszy oraz strukturę baz danych. Dzięki zastosowaniu opisanego w raporcie systemu kodowania respondentów, jest możliwe połączenie danych z poszczególnych baz. Dokładne informacje dotyczące kwestionariuszy, struktur baz danych oraz kodowania pytań można znaleźć w materiałach stanowiących załączniki do niniejszego sprawozdania.

Ogólne zasady kodowania danych przez wykonawcę prezentują się następująco.

Kwestionariusze składają się z pytań otwartych i zamkniętych. Kodowanie pytań otwartych polegało na wprowadzeniu do bazy danych dokładnego brzmienia wypowiedzi respondenta. W sytuacji, gdy wypowiedź ta przekraczała długość znaków, na którą zezwala program SPSS 12, jej dalsza część zostawała zapisana w arkuszu kalkulacyjnym wraz z odpowiednim kodem identyfikacyjnym, pozwalającym na dołączenie jej do reszty odpowiedzi respondenta. W przypadku pytań otwartych, w których respondent wpisywał liczbę, odpowiedzi wpisywane były jako zmienne numeryczne zawierające odpowiednią liczbę (np. wiek, liczba dzieci).

Pytania z jedną możliwą odpowiedzią kodowane były jako jedna zmienna numeryczna. Natomiast w przypadku pytań z wieloma możliwymi odpowiedziami, kodowanie polegało na przekształceniu odpowiedzi w cykl wielu zmiennych numerycznych, których liczba odpowiada liczbie możliwych odpowiedzi. Gdy respondent zaznaczał daną odpowiedź, zmienne tego typu posiadały 1, gdy nie zaznaczył danej odpowiedzi, zmienne wynosiły 0.

Pytania wieloelementowe (wieloitemowe) kodowane były w wielu zmiennych numerycznych. Ich liczba odpowiada liczbie elementów (itemów). Etykiety wartości poszczególnych zmiennych odpowiadają odpowiedziom

W przypadku, gdy respondent w pytaniu mógł wpisać coś w pozycję „inne”, wpisaną odpowiedź umieszczano w zmiennej tekstowej znajdującej się na końcu bloku zmiennych dla danego pytania.

Nazwy zmiennych zostały stworzone według następującej zasady. Nazwa zmiennej zawierała w sobie symbol bloku, w którym znajdowało się pytanie w kwestionariuszu, oraz odpowiedni numer pytania. W przypadku pytań, które składały się z mniejszych elementów, nazwy odpowiednich zmiennych posiadały kolejny numer porządkowy, dopisany po podkreślniku („_”). W przypadku odpowiedzi „inne”, odpowiednia zmienna została dodana na końcu bloku pytań, zawierając symbol bloku, numer pytania oraz dopisek „inne” po podkreślniku. Nazwy zmiennych w bazach danych w pełni odpowiadają nazwom zmiennych wykorzystanym w kwestionariuszu. Etykiety zmiennych są także tożsame z treścią pytań zawartych w kwestionariuszu. Zmienne stworzone na podstawie danych od respondentów, np. ISCO, są dodane na samym końcu bazy danych. Ten sposób kodowania pytań pozwala na szybkie korzystanie z baz danych (przy użyciu kwestionariusza).